www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article /Araştırma Makalesi

The Function of Animal Imagery in Kumyk Proverbs

Kumuk Atasözlerinde Hayvan İmgelerinin İşlevi

Fatma Hoşca*

Abstract: This study aims to reveal how cultural and social values are expressed through animal imagery in Kumyk proverbs. Proverbs have been evaluated as linguistic structures that reflect the value system of society in a dense and symbolic manner, and the role of animal images in conveying these values has been examined.

In Turkish culture, animals are not merely components of economic life; they also serve as symbolic carriers of identity, power, status, and moral values. Many animals, particularly the horse, which occupies a important place in the life of the steppes, are associated in Turkish communities with values such as independence, courage, loyalty, and social solidarity. Therefore, animal imagery functions as one of the primary symbols in the Turkish thought system, defining human character, shaping social norms, and transmitting value judgments. Kumyk proverbs, as a reflection of this cultural continuity, convey the ideal human type, acceptable modes of behavior, and societal warnings through animals. Consequently, animal imagery can be considered not merely a figurative means of expression but also a tangible indicator of Turkish cultural memory and worldview.

The study resulted in two main findings. First, the names of animals are used extensively and systematically in Kumyk proverbs. Second, certain animals have become enduring symbols representing specific domains of values. In particular, the horse symbolizes positive qualities such as nobility, fame, companionship, and mobility, while the sheep stands out as a symbol of wealth and abundance.

Keywords: Kumuk Turkish, proverbs, animal names, cultural codes, language-culture relationship, Turkology.

Öz: Bu çalışma, Kumuk Türkçesi atasözlerinde yer alan hayvan imgeleri aracılığıyla kültürel ve toplumsal değerlerin nasıl ifade edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Atasözleri, toplumun değer dünyasını yoğun ve sembolik biçimde yansıtan dilsel yapılar olarak değerlendirilmiş, hayvan imgelerinin bu değerlerin aktarımındaki işlevi incelenmiştir.

Türk kültüründe hayvan, yalnızca ekonomik yaşamın bir unsuru değil, aynı zamanda kimlik, güç, statü ve ahlaki değerlerin sembolik taşıyıcısıdır. Bozkır hayatının merkezinde yer alan at başta olmak üzere birçok hayvan, Türk topluluklarında bağımsızlık, cesaret, sadakat ve toplumsal dayanışma gibi değerlerle özdeşleşmiştir. Bu nedenle hayvan imgesi, Türk düşünce sisteminde insan karakterini tanımlayan, toplumsal

* Lecturer Dr., Tirana New York University, Faculty of Law and Education, Department of Turkish Language and Literature
Öğr. Gör. Dr., Tiran New York Üniversitesi, Hukuk ve Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCİD https://orcid.org/0000-0003-2245-1438
fatmahosca@unyt.edu.al

Cite as/ Atıf: Hoşca, F. (2026). The function of animal imagery in Kumyk proverbs / Kumuk atasözlerinde hayvan imgelerinin işlevi. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 1431-1471. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.89000
Received/Geliş: 21 December/Aralık 2025
Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026
Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026
Checked by plagiarism software

normları belirleyen ve değer yargılarını aktaran temel sembollerden biri olarak işlev görmektedir. Kumuk atasözleri de bu kültürel sürekliliğin bir yansıması olarak hayvanlar üzerinden ideal insan tipini, makbul davranış biçimlerini ve toplumsal uyarıları dile getirmektedir. Dolayısıyla hayvan imgesi, yalnızca mecazi bir anlatım aracı değil, Türk kültürel hafızasının ve dünya tasavvurunun somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Çalışma sonucunda iki temel bulguya ulaşılmıştır. Birincisi, hayvan adlarının Kumuk atasözlerinde oldukça yaygın ve sistematik bir biçimde kullanıldığıdır. İkincisi ise belirli hayvanların belirli değer alanlarını temsil eden kalıcı sembollere dönüştüğüdür. Özellikle at; soyluluk, şöhret, yoldaşlık ve hareketlilik gibi olumlu değerleri temsil ederken, koyun zenginlik ve bereket göstergesi olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kumuk Türkçesi, atasözleri, hayvan adları, kültürel kodlar, dil-kültür ilişkisi.

Structured Abstract:

Background: Proverbs are among the most important elements of oral tradition because they preserve and transmit a society's cultural memory, moral values, social norms, and collective worldview across generations. Through concise and symbolic expressions, proverbs encode shared experiences and provide guidance regarding acceptable and unacceptable forms of behaviour. Animal imagery occupies a particularly significant place within Turkic cultural traditions. Throughout Turkish history, animals have served not only as economic resources but also as powerful cultural symbols associated with identity, social status, leadership, courage, loyalty, wisdom, and morality. The horse, for example, has traditionally symbolised prestige, mobility, and power, while other animals have embodied various positive or negative human characteristics. The symbolic relationship between humans and animals is deeply rooted in Turkic culture, as reflected in historical beliefs, nomadic lifestyles, mythological narratives, and social practices. The Kumyks, one of the Turkic peoples of the North Caucasus, have preserved this cultural heritage through their rich collection of proverbs. Kumyk proverbs contain numerous animal references that function as symbolic representations of social values and behavioural expectations. Despite the importance of animal symbolism in Turkic folklore, studies focusing specifically on the semantic and cultural functions of animal images in Kumyk proverbs remain limited. Examining these symbolic representations can contribute to a better understanding of Kumyk cultural values, social norms, and collective perceptions of human behaviour.

Objectives: The primary objective of this study is to investigate how animal images are employed in Kumyk Turkish proverbs and to identify the cultural meanings embedded within these symbolic representations. More specifically, the study seeks to answer the following questions: (1) Which animals are most frequently represented in Kumyk proverbs? (2) What symbolic meanings and cultural values are associated with these animals? (3) Which human characteristics and behavioural patterns are expressed through animal imagery? (4) To what extent do animal symbols function as carriers of positive and negative social values? and (5) How do these symbolic representations contribute to the preservation and transmission of Kumyk cultural identity and collective knowledge? By addressing these questions, the study aims to reveal the relationship between language, symbolism, and cultural value systems in Kumyk society.

Methods: This study adopts a qualitative research design based on semantic content analysis. The data consist of Kumyk proverbs compiled in authoritative collections of Kumyk folklore and proverb literature. Proverbs containing explicit references to animals were identified through systematic examination of the available sources. Following data collection, the proverbs were classified according to the animal species mentioned. Each proverb was then analysed semantically to determine the symbolic meaning attributed to the animal, the human characteristic or social behaviour represented, and the value orientation conveyed by the proverb. Particular attention was given to whether the animal image functioned as a positive, negative, or context-dependent symbol. During the analysis process, recurring themes and patterns were identified and compared across different animal categories. The findings were interpreted within the broader context of Turkic cultural traditions, historical symbolism, and social value systems. Rather than focusing on the linguistic structure of the proverbs, the study concentrated on their cultural and symbolic functions as mechanisms for transmitting collective knowledge and moral guidance.

Results: The analysis demonstrates that animal imagery is both widespread and systematically employed in Kumyk proverbs. The findings indicate that animals are not used randomly; instead, they serve as stable symbolic markers associated with specific cultural values and behavioural expectations. Among all animal images, the horse emerges as the most frequently occurring and consistently positive symbol. It represents nobility, strength, agility, competence, prestige, reputation, and companionship. Proverbs involving horses emphasise the importance of capability, leadership, reliability, and social status, reflecting the central role of the horse in traditional Turkic life and culture.

The sheep occupies another highly positive symbolic position. It is commonly associated with wealth, abundance, prosperity, innocence, and communal solidarity. References to sheep frequently highlight the economic foundations of traditional life and the importance of social cooperation. In contrast, the wolf presents a more complex symbolic profile. While it is associated with danger, predatory behaviour, and threat, it simultaneously symbolises freedom, strength, independence, and an unchangeable nature. This dual representation reflects the wolf's prominent place within Turkic cultural and mythological traditions.

The ox is predominantly connected with labour, productivity, endurance, and economic stability. Proverbs involving oxen emphasise practical work, material production, and the value of sustained effort. Other animals display more specialised symbolic functions. The cat is generally linked to order, harmony, and proper conduct, while the hare symbolises realism, caution, moderation, and awareness of limitations. These representations encourage balanced behaviour and practical judgement.

Several animals function primarily as negative symbols. The dog is frequently associated with disloyalty, opportunism, betrayal, and self-interest. The donkey symbolises ignorance, insensitivity, stubbornness, and a lack of refinement. Similarly, the pig carries overwhelmingly negative connotations and is used to represent moral deficiency, bad intentions, and undesirable behaviour. The crow represents a particularly interesting case because its symbolic meaning appears to have changed over time. While earlier Turkic traditions often attributed positive characteristics to the crow, Kumyk proverbs predominantly associate it with misfortune, irrationality, or negative social evaluations. This transformation suggests the influence of broader historical and cultural developments on symbolic interpretation.

Overall, the findings reveal a highly structured symbolic system in which animal images function as cultural codes for evaluating human behaviour. Positive animals are generally associated with strength, honour, prosperity, competence, and social responsibility, whereas negative animals represent moral weakness, ignorance, selfishness, and social disorder. The consistency of these symbolic associations demonstrates the existence of a shared cultural framework that guides interpretation and communication within Kumyk society.

Conclusions: The findings of this study demonstrate that animal symbolism constitutes a fundamental component of the cultural and moral framework embedded in Kumyk proverbs. Animal images serve as powerful symbolic tools through which collective knowledge, ethical standards, social expectations, and cultural values are communicated and preserved. Rather than functioning merely as decorative linguistic elements, animals operate as structured cultural symbols that encode complex judgements about human character and behaviour. The recurring associations identified in the analysis reveal a coherent value system emphasising strength, nobility, productivity, loyalty, social harmony, leadership, and prosperity while condemning ignorance, betrayal, selfishness, and moral decline. These symbolic patterns illustrate how Kumyk society conceptualises desirable and undesirable forms of conduct and how such perceptions are transmitted through oral tradition. The study further demonstrates the continuity of broader Turkic cultural symbolism within the Kumyk context, while also revealing culturally specific adaptations and transformations. Consequently, Kumyk proverbs should be regarded not only as expressions of folk wisdom but also as important repositories of cultural memory and identity. The analysis contributes to the fields of folklore studies, Turkic studies, cultural linguistics, and paremiology by providing a systematic examination of animal symbolism and its role in the transmission of social values within Kumyk culture.

Keywords: Kumyk Turkish, proverbs, animal symbolism, cultural values, oral tradition, semantic content analysis, Turkic culture, cultural memory.

ملخص منظم:

الخلفية: تُعد الأمثال من أهم عناصر التراث الشفهي، لأنها تحافظ على الذاكرة الثقافية للمجتمع وقيمه الأخلاقية وأعرافه الاجتماعية ونظرته الجماعية للعالم، وتنقلها عبر الأجيال. ومن خلال تعابير موجزة ورمزية، تُجسّد الأمثال التجارب المشتركة وتقدم إرشادات بشأن أشكال .السلوك المقبولة وغير المقبولة. وتحتل الصور المجازية المستمدة من عالم الحيوانات مكانة مهمة بشكل خاص ضمن التقاليد الثقافية التركية ،طوال التاريخ التركي، لم تكن الحيوانات مجرد موارد اقتصادية فحسب، بل كانت أيضًا رموزًا ثقافية قوية مرتبطة بالهوية، والمكانة الاجتماعية والقيادة، والشجاعة، والولاء، والحكمة، والأخلاق. فالحصان، على سبيل المثال، كان يرمز تقليديًا إلى المكانة، والقدرة على التنقل، والقوة، في حين جسدت حيوانات أخرى خصائص بشرية إيجابية أو سلبية متنوعة. وترتبط العلاقة الرمزية بين البشر والحيوانات ارتباطًا عميقًا بالثقافة ،التركية، كما يتجلى ذلك في المعتقدات التاريخية، وأنماط الحياة البدوية، والروايات الأسطورية، والممارسات الاجتماعية. وقد حافظ الكوميك وهم أحد الشعوب التركية في شمال القوقاز، على هذا التراث الثقافي من خلال مجموعتهم الغنية من الأمثال. تحتوي أمثال الكوميك على إشارات ،عديدة إلى الحيوانات تعمل كتمثيلات رمزية للقيم الاجتماعية والتوقعات السلوكية. وعلى الرغم من أهمية الرمزية الحيوانية في الفولكلور التركي فإن الدراسات التي تركز بشكل خاص على الوظائف الدلالية والثقافية لصور الحيوانات في أمثال الكوميك لا تزال محدودة. يمكن أن يسهم فحص .هذه التمثيلات الرمزية في فهم أفضل للقيم الثقافية للكوميك، والمعايير الاجتماعية، والتصورات الجماعية للسلوك البشري

الأهداف: الهدف الرئيسي لهذه الدراسة هو التحقيق في كيفية استخدام صور الحيوانات في الأمثال التركية الكوميدية وتحديد المعاني الثقافية الكامنة في هذه التمثيلات الرمزية. وبشكل أكثر تحديدًا، تسعى الدراسة إلى الإجابة عن الأسئلة التالية: (1) ما هي الحيوانات الأكثر تمثيلًا في الأمثال الكوميدية؟ (2) ما هي المعاني الرمزية والقيم الثقافية المرتبطة بهذه الحيوانات؟ (3) ما هي الخصائص البشرية وأنماط السلوك التي يتم التعبير عنها من خلال الصور الحيوانية؟ (4) إلى أي مدى تعمل الرموز الحيوانية كناقلات للقيم الاجتماعية الإيجابية والسلبية؟ و(5) كيف تساهم هذه التمثيلات الرمزية في الحفاظ على الهوية الثقافية الكوميدية والمعرفة الجماعية ونقلهما؟ من خلال معالجة هذه الأسئلة، تهدف الدراسة إلى الكشف عن العلاقة بين اللغة والرمزية وأنظمة القيم الثقافية في المجتمع الكوميك.

المنهجية: تعتمد هذه الدراسة تصميمًا بحثيًا نوعيًا قائمًا على تحليل المحتوى الدلالي. تتألف البيانات من أمثال كوميك تم تجميعها في مجموعات موثوقة من الفولكلور الكوميكي وأدب الأمثال. تم تحديد الأمثال التي تحتوي على إشارات صريحة إلى الحيوانات من خلال فحص منهجي للمصادر المتاحة. بعد جمع البيانات، تم تصنيف الأمثال وفقًا لأنواع الحيوانات المذكورة. ثم تم تحليل كل مثل من الناحية الدلالية لتحديد المعنى الرمزي المنسوب إلى الحيوان، والصفة البشرية أو السلوك الاجتماعي الذي يمثله، والتوجه القيمي الذي ينقله المثل. وأُولي اهتمام خاص لما إذا كانت صورة الحيوان تعمل كرمز إيجابي أو سلبي أو يعتمد على السياق. وأثناء عملية التحليل، تم تحديد الموضوعات والأنماط المتكررة ومقارنتها عبر فئات الحيوانات المختلفة. تم تفسير النتائج في السياق الأوسع للتقاليد الثقافية التركية، والرمزية التاريخية، وأنظمة القيم الاجتماعية وبدلاً من التركيز على البنية اللغوية للأمثال، ركزت الدراسة على وظائفها الثقافية والرمزية كآليات لنقل المعرفة الجماعية والتوجيه الأخلاقي.

النتائج: يُظهر التحليل أن الصور الحيوانية منتشرة على نطاق واسع وتُستخدم بشكل منهجي في أمثال الكوميك. تشير النتائج إلى أن الحيوانات لا تُستخدم عشوائياً؛ بل تعمل كمؤشرات رمزية ثابتة مرتبطة بقيم ثقافية محددة وتوقعات سلوكية معينة. ومن بين جميع الصور الحيوانية، يبرز الحصان باعتباره الرمز الأكثر تكراراً والأكثر إيجابية على الدوام. فهو يمثل النبل والقوة والرشاقة والكفاءة والهيبة والسمعة والرفقة. وتؤكد الأمثال التي تتضمن الحصان على أهمية القدرة والقيادة والموثوقية والمكانة الاجتماعية، مما يعكس الدور المركزي للحصان في الحياة والثقافة التركية التقليدية.

تحتل الأغنام مكانة رمزية إيجابية للغاية أيضًا. فهي ترتبط عادةً بالثروة والوفرة والازدهار والبراءة والتضامن المجتمعي. وكثيرًا ما تسلط الإشارات إلى الأغنام الضوء على الأسس الاقتصادية للحياة التقليدية وأهمية التعاون الاجتماعي. في المقابل، يقدم الذئب صورة رمزية أكثر تعقيدًا. ففي حين يرتبط بالخطر والسلوك المفترس والتهديد، فإنه يرمز في الوقت نفسه إلى الحرية والقوة والاستقلالية والطبيعة الثابتة يعكس هذا التمثيل المزدوج المكانة البارزة للذئب ضمن التقاليد الثقافية والأسطورية التركية.

ويرتبط الثور في الغالب بالعمل والإنتاجية والتحمل والاستقرار الاقتصادي. وتؤكد الأمثال التي تتضمن الثور على العمل العملي والإنتاج المادي وقيمة الجهد المستمر. أما الحيوانات الأخرى فتظهر وظائف رمزية أكثر تخصصًا. فالقطة ترتبط عمومًا بالنظام والانسجام والسلوك السليم، بينما يرمز الأرنب إلى الواقعية والحذر والاعتدال والوعي بالحدود. تشجع هذه التمثيلات على السلوك المتوازن والحكم العملي.

تُستخدم عدة حيوانات في المقام الأول كرموز سلبية. غالبًا ما يُربط الكلب بعدم الولاء والانتهازية والخيانة والمصلحة الذاتية. أما الحمار فيرمز إلى الجهل وعدم الحساسية والعناد والافتقار إلى الرقي. وبالمثل، يحمل الخنزير دلالات سلبية ساحقة ويُستخدم لتمثيل النقص الأخلاقي والنوايا السيئة والسلوك غير المرغوب فيه. يمثل الغراب حالة مثيرة للاهتمام بشكل خاص لأن معناه الرمزي يبدو أنه تغير بمرور الوقت، في حين أن التقاليد التركية القديمة غالبًا ما كانت تنسب صفات إيجابية إلى الغراب، فإن الأمثال الكوميكية تربطه في الغالب بالسوء واللاعقلانية، أو التقييمات الاجتماعية السلبية. يشير هذا التحول إلى تأثير التطورات التاريخية والثقافية الأوسع نطاقًا على التفسير الرمزي.

بشكل عام، تكشف النتائج عن نظام رمزي منظم للغاية تعمل فيه صور الحيوانات كرموز ثقافية لتقييم السلوك البشري. ترتبط الحيوانات الإيجابية عمومًا بالقوة والشرف والازدهار والكفاءة والمسؤولية الاجتماعية، في حين تمثل الحيوانات السلبية الضعف الأخلاقي والجهل والأنانية والاضطراب الاجتماعي. ويُظهر اتساق هذه الارتباطات الرمزية وجود إطار ثقافي مشترك يوجه التفسير والتواصل داخل المجتمع الكوميكي.

الاستنتاجات: تُظهر نتائج هذه الدراسة أن رمزية الحيوانات تشكل مكونًا أساسيًا للإطار الثقافي والأخلاقي المتأصل في أمثال الكوميك. تُعد صور الحيوانات أدوات رمزية قوية يتم من خلالها نقل المعرفة الجماعية والمعايير الأخلاقية والتوقعات الاجتماعية والقيم الثقافية والحفاظ عليها. وبدلاً من أن تكون الحيوانات مجرد عناصر لغوية زخرفية، فإنها تعمل كرموز ثقافية منظمة تشفر أحكامًا معقدة حول شخصية الإنسان وسلوكه. وتكشف الارتباطات المتكررة التي تم تحديدها في التحليل عن نظام قيم متماسك يؤكد على القوة والنبل والإنتاجية والولاء والانسجام الاجتماعي والقيادة والازدهار، بينما يدين الجهل والخيانة والأنانية والانحطاط الأخلاقي. توضح هذه الأنماط الرمزية كيف يصور المجتمع الكوميك أشكال السلوك المرغوبة وغير المرغوبة، وكيف تنتقل هذه التصورات عبر التقاليد الشفوية. كما تبرهن الدراسة على استمرارية الرمزية الثقافية التركية الأوسع نطاقًا في السياق الكوميكي، مع الكشف في الوقت نفسه عن التكيّفات والتحولات الخاصة بالثقافة المحلية. وبالتالي، ينبغي النظر إلى الأمثال الكوميكية ليس فقط باعتبارها تعبيرات عن الحكمة الشعبية، بل أيضًا كمستودعات مهمة للذاكرة الثقافية والهوية. ويسهم هذا التحليل في مجالات دراسات الفولكلور، والدراسات التركية، وعلم اللغة الثقافي، وعلم الأمثال، من خلال تقديم دراسة منهجية لرمزية الحيوانات ودورها في نقل القيم الاجتماعية ضمن الثقافة الكوميكية.

الكلمات المفتاحية: اللغة التركية الكوميكية، الأمثال، رمزية الحيوانات، القيم الثقافية، التقاليد الشفوية، تحليل المحتوى الدلالي، الثقافة التركية، الذاكرة الثقافية.

Résumé Structuré:

Contexte: Les proverbes comptent parmi les éléments les plus importants de la tradition orale, car ils préservent et transmettent, de génération en génération, la mémoire culturelle, les valeurs morales, les normes

sociales et la vision collective du monde d'une société. À travers des expressions concises et symboliques, les proverbes codifient des expériences partagées et fournissent des repères quant aux comportements acceptables et inacceptables. L'imagerie animale occupe une place particulièrement importante au sein des traditions culturelles turques. Tout au long de l'histoire turque, les animaux ont servi non seulement de ressources économiques, mais aussi de puissants symboles culturels associés à l'identité, au statut social, au leadership, au courage, à la loyauté, à la sagesse et à la moralité. Le cheval, par exemple, symbolise traditionnellement le prestige, la mobilité et le pouvoir, tandis que d'autres animaux incarnent diverses caractéristiques humaines, positives ou négatives. La relation symbolique entre les humains et les animaux est profondément enracinée dans la culture turque, comme en témoignent les croyances historiques, les modes de vie nomades, les récits mythologiques et les pratiques sociales. Les Kumyks, l'un des peuples turcophones du Caucase du Nord, ont préservé cet héritage culturel grâce à leur riche recueil de proverbes. Les proverbes kumyks contiennent de nombreuses références à des animaux qui servent de représentations symboliques des valeurs sociales et des attentes comportementales. Malgré l'importance du symbolisme animal dans le folklore turc, les études portant spécifiquement sur les fonctions sémantiques et culturelles des images animales dans les proverbes kumyks restent limitées. L'examen de ces représentations symboliques peut contribuer à une meilleure compréhension des valeurs culturelles kumyques, des normes sociales et des perceptions collectives du comportement humain.

Objectifs: L'objectif principal de cette étude est d'examiner comment les images animales sont utilisées dans les proverbes turcs kumyques et d'identifier les significations culturelles inhérentes à ces représentations symboliques. Plus précisément, l'étude cherche à répondre aux questions suivantes: (1) Quels animaux sont les plus fréquemment représentés dans les proverbes kumyques ? (2) Quelles significations symboliques et valeurs culturelles sont associées à ces animaux ? (3) Quelles caractéristiques humaines et quels schémas comportementaux sont exprimés à travers l'imagerie animale ? (4) Dans quelle mesure les symboles animaux servent-ils de vecteurs de valeurs sociales positives et négatives ? et (5) Comment ces représentations symboliques contribuent-elles à la préservation et à la transmission de l'identité culturelle et du savoir collectif kumyks ? En abordant ces questions, cette étude vise à mettre en lumière la relation entre la langue, le symbolisme et les systèmes de valeurs culturelles au sein de la société kumyke.

Méthodes: Cette étude adopte une approche de recherche qualitative fondée sur l'analyse sémantique du contenu. Les données sont constituées de proverbes kumyks tirés de recueils faisant autorité sur le folklore et la littérature proverbiale kumyks. Les proverbes contenant des références explicites à des animaux ont été identifiés grâce à un examen systématique des sources disponibles. À l'issue de la collecte des données, les proverbes ont été classés en fonction des espèces animales mentionnées. Chaque proverbe a ensuite fait l'objet d'une analyse sémantique visant à déterminer la signification symbolique attribuée à l'animal, la caractéristique humaine ou le comportement social représenté, ainsi que l'orientation de valeur véhiculée par le proverbe. Une attention particulière a été accordée au fait que l'image de l'animal fonctionnait comme un symbole positif, négatif ou dépendant du contexte. Au cours du processus d'analyse, des thèmes et des schémas récurrents ont été identifiés et comparés entre les différentes catégories d'animaux. Les résultats ont été interprétés dans le contexte plus large des traditions culturelles turques, du symbolisme historique et des systèmes de valeurs sociales. Plutôt que de se concentrer sur la structure linguistique des proverbes, l'étude s'est intéressée à leurs fonctions culturelles et symboliques en tant que mécanismes de transmission du savoir collectif et d'orientation morale.

Résultats: L'analyse démontre que l'imagerie animale est à la fois très répandue et systématiquement employée dans les proverbes kumyks. Les résultats indiquent que les animaux ne sont pas utilisés au hasard ; ils servent au contraire de repères symboliques stables associés à des valeurs culturelles et à des attentes comportementales spécifiques. Parmi toutes les images animales, le cheval apparaît comme le symbole le plus fréquent et le plus systématiquement positif. Il représente la noblesse, la force, l'agilité, la compétence, le prestige, la réputation et la compagnie. Les proverbes faisant référence au cheval soulignent l'importance de la capacité, du leadership, de la fiabilité et du statut social, reflétant ainsi le rôle central du cheval dans la vie et la culture traditionnelles turques.

Le mouton occupe une autre position symbolique très positive. Il est couramment associé à la richesse, à l'abondance, à la prospérité, à l'innocence et à la solidarité communautaire. Les références au mouton mettent souvent en évidence les fondements économiques de la vie traditionnelle et l'importance de la coopération sociale. En revanche, le loup présente un profil symbolique plus complexe. S'il est associé au danger, au comportement prédateur et à la menace, il symbolise simultanément la liberté, la force, l'indépendance et une

nature immuable. Cette double représentation reflète la place prépondérante du loup au sein des traditions culturelles et mythologiques turques.

Le bœuf est principalement associé au travail, à la productivité, à l'endurance et à la stabilité économique. Les proverbes mettant en scène des bœufs mettent l'accent sur le travail pratique, la production matérielle et la valeur d'un effort soutenu. D'autres animaux revêtent des fonctions symboliques plus spécifiques. Le chat est généralement lié à l'ordre, à l'harmonie et à une conduite irréprochable, tandis que le lièvre symbolise le réalisme, la prudence, la modération et la conscience de ses limites. Ces représentations encouragent un comportement équilibré et un jugement pragmatique.

Plusieurs animaux font principalement office de symboles négatifs. Le chien est fréquemment associé à la déloyauté, à l'opportunisme, à la trahison et à l'intérêt personnel. L'âne symbolise l'ignorance, l'insensibilité, l'entêtement et un manque de raffinement. De même, le cochon véhicule des connotations extrêmement négatives et est utilisé pour représenter la déficience morale, les mauvaises intentions et les comportements indésirables. Le corbeau constitue un cas particulièrement intéressant, car sa signification symbolique semble avoir évolué au fil du temps. Alors que les traditions turques anciennes attribuaient souvent des caractéristiques positives au corbeau, les proverbes kumyks l'associent principalement au malheur, à l'irrationalité ou à des jugements sociaux négatifs. Cette transformation suggère l'influence d'évolutions historiques et culturelles plus larges sur l'interprétation symbolique.

Dans l'ensemble, ces résultats révèlent un système symbolique très structuré dans lequel les images animales fonctionnent comme des codes culturels permettant d'évaluer le comportement humain. Les animaux positifs sont généralement associés à la force, à l'honneur, à la prospérité, à la compétence et à la responsabilité sociale, tandis que les animaux négatifs représentent la faiblesse morale, l'ignorance, l'égoïsme et le désordre social. La cohérence de ces associations symboliques démontre l'existence d'un cadre culturel commun qui guide l'interprétation et la communication au sein de la société kumyke.

Conclusions: Les résultats de cette étude démontrent que le symbolisme animalier constitue une composante fondamentale du cadre culturel et moral ancré dans les proverbes kumyks. Les images animales servent d'outils symboliques puissants grâce auxquels le savoir collectif, les normes éthiques, les attentes sociales et les valeurs culturelles sont communiqués et préservés. Plutôt que de fonctionner simplement comme des éléments linguistiques décoratifs, les animaux agissent en tant que symboles culturels structurés qui codifient des jugements complexes sur le caractère et le comportement humains. Les associations récurrentes identifiées dans l'analyse révèlent un système de valeurs cohérent mettant l'accent sur la force, la noblesse, la productivité, la loyauté, l'harmonie sociale, le leadership et la prospérité, tout en condamnant l'ignorance, la trahison, l'égoïsme et le déclin moral. Ces schémas symboliques illustrent la manière dont la société kumyke conceptualise les formes de conduite souhaitables et indésirables, ainsi que la façon dont ces perceptions sont transmises par la tradition orale. L'étude démontre en outre la continuité d'un symbolisme culturel turc plus large dans le contexte kumyke, tout en révélant des adaptations et des transformations spécifiques à cette culture. Par conséquent, les proverbes kumyk doivent être considérés non seulement comme des expressions de la sagesse populaire, mais aussi comme d'importants dépositaires de la mémoire et de l'identité culturelles. Cette analyse apporte une contribution aux domaines des études folkloriques, des études turques, de la linguistique culturelle et de la parémiologie en proposant un examen systématique du symbolisme animal et de son rôle dans la transmission des valeurs sociales au sein de la culture kumyke.

Mots-clés: Turc kumyke, proverbes, symbolisme animal, valeurs culturelles, tradition orale, analyse du contenu sémantique, culture turque, mémoire culturelle.

Resumen Estructurado:

Antecedentes: Los proverbios se encuentran entre los elementos más significativos de la tradición oral, ya que preservan y transmiten la memoria cultural, los valores morales, las normas sociales y la visión colectiva del mundo de una sociedad de generación en generación. A través de expresiones concisas y simbólicas, los proverbios codifican experiencias compartidas y ofrecen orientación sobre las formas de comportamiento aceptables e inaceptables. Las imágenes de animales ocupan un lugar especialmente significativo en las tradiciones culturales turcas. A lo largo de la historia turca, los animales han servido no solo como recursos económicos, sino también como poderosos símbolos culturales asociados a la identidad, el

estatus social, el liderazgo, el valor, la lealtad, la sabiduría y la moralidad. El caballo, por ejemplo, ha simbolizado tradicionalmente el prestigio, la movilidad y el poder, mientras que otros animales han encarnado diversas características humanas, tanto positivas como negativas. La relación simbólica entre los seres humanos y los animales está profundamente arraigada en la cultura turca, tal y como se refleja en las creencias históricas, los estilos de vida nómadas, las narrativas mitológicas y las prácticas sociales. Los kumyk, uno de los pueblos turcos del Cáucaso Norte, han conservado este patrimonio cultural a través de su vasta colección de proverbios. Los proverbios kumyk contienen numerosas referencias a animales que funcionan como representaciones simbólicas de valores sociales y expectativas de comportamiento. A pesar de la importancia del simbolismo animal en el folclore turco, los estudios que se centran específicamente en las funciones semánticas y culturales de las imágenes de animales en los proverbios kumyk siguen siendo escasos. El análisis de estas representaciones simbólicas puede contribuir a una mejor comprensión de los valores culturales, las normas sociales y las percepciones colectivas del comportamiento humano de los kumyk.

Objetivos: El objetivo principal de este estudio es investigar cómo se emplean las imágenes de animales en los proverbios turcos kumyk e identificar los significados culturales implícitos en estas representaciones simbólicas. Más concretamente, el estudio pretende responder a las siguientes preguntas: (1) ¿Qué especies aparecen representadas con mayor frecuencia en los proverbios kumyk? (2) ¿Qué significados simbólicos y valores culturales se asocian a estas especies? (3) ¿Qué características humanas y patrones de comportamiento se expresan a través de las imágenes de animales? (4) ¿En qué medida funcionan los símbolos zoomórficos como portadores de valores sociales positivos y negativos? y (5) ¿Cómo contribuyen estas representaciones simbólicas a la preservación y transmisión de la identidad cultural kumyk y del conocimiento colectivo? Al abordar estas preguntas, el estudio pretende revelar la relación entre el lenguaje, el simbolismo y los sistemas de valores culturales en la sociedad kumyk.

Métodos: Este estudio adopta un diseño de investigación cualitativo basado en el análisis semántico de contenido. Los datos consisten en proverbios kumyk recopilados en colecciones autorizadas de folclore y literatura de estos. Los proverbios que contienen referencias explícitas a animales se identificaron mediante un examen sistemático de las fuentes disponibles. Tras la recopilación de datos, los proverbios se clasificaron según las especies animales mencionadas. A continuación, se analizó semánticamente cada proverbio para determinar el significado simbólico atribuido al animal, la característica humana o el comportamiento social representado, y la orientación de valores que transmite el proverbio. Se prestó especial atención a si la imagen del animal funcionaba como un símbolo positivo, negativo o dependiente del contexto. Durante el proceso de análisis, se identificaron temas y patrones recurrentes y se compararon entre las diferentes categorías de animales. Los resultados se interpretaron en el contexto más amplio de las tradiciones culturales turcas, el simbolismo histórico y los sistemas de valores sociales. En lugar de centrarse en la estructura lingüística de los proverbios, el estudio se centró en sus funciones culturales y simbólicas como mecanismos para transmitir conocimiento colectivo y orientación moral.

Resultados: El análisis demuestra que las imágenes de animales están muy extendidas y se emplean de forma sistemática en los proverbios kumyk. Los resultados indican que los animales no se utilizan de forma aleatoria, sino que sirven como marcadores simbólicos estables asociados a valores culturales específicos y expectativas de comportamiento. Entre todas las imágenes de animales, el caballo se perfila como el símbolo más frecuente y consistentemente positivo. Representa la nobleza, la fuerza, la agilidad, la competencia, el prestigio, la reputación y el compañerismo. Los proverbios en los que aparecen caballos hacen hincapié en la importancia de la capacidad, el liderazgo, la fiabilidad y el estatus social, lo que refleja el papel central del caballo en la vida y la cultura turcas tradicionales.

La oveja ocupa otra posición simbólica positiva. Se asocia comúnmente con la riqueza, la abundancia, la prosperidad, la inocencia y la solidaridad comunitaria. Las referencias a las ovejas suelen destacar los fundamentos económicos de la vida tradicional y la importancia de la cooperación social. Por el contrario, el lobo presenta un perfil simbólico más complejo. Aunque se asocia con el peligro, el comportamiento depredador y la amenaza, simboliza al mismo tiempo la libertad, la fuerza, la independencia y una naturaleza inmutable. Esta representación dual refleja el lugar destacado que ocupa el lobo en las tradiciones culturales y mitológicas turcas.

El buey se relaciona principalmente con el trabajo, la productividad, la resistencia y la estabilidad económica. Los refranes que incluyen a los bueyes hacen hincapié en el trabajo práctico, la producción material y el valor del esfuerzo sostenido. Otros animales presentan funciones simbólicas más especializadas. El gato se asocia generalmente con el orden, la armonía y la conducta adecuada, mientras que la liebre simboliza el realismo, la cautela, la moderación y la conciencia de las limitaciones. Estas representaciones fomentan un comportamiento equilibrado y un juicio práctico.

Varios animales funcionan principalmente como símbolos negativos. El perro se asocia con frecuencia a la deslealtad, el oportunismo, la traición y el interés propio. El burro simboliza la ignorancia, la insensibilidad, la terquedad y la falta de refinamiento. Del mismo modo, el cerdo tiene connotaciones abrumadoramente negativas y se utiliza para representar la deficiencia moral, las malas intenciones y el comportamiento indeseable. El cuervo representa un caso especialmente fascinante, ya que su significado simbólico parece haber cambiado con el tiempo. Mientras que las tradiciones turcas más antiguas solían atribuirle características positivas, los proverbios kumyk lo asocian predominantemente con la desgracia, la irracionalidad o valoraciones sociales negativas. Esta transformación sugiere la influencia de acontecimientos históricos y culturales más amplios en la interpretación simbólica.

En general, los resultados revelan un sistema simbólico muy estructurado en el que las imágenes de animales funcionan como códigos culturales para evaluar el comportamiento humano. Los animales positivos se asocian generalmente con la fuerza, el honor, la prosperidad, la competencia y la responsabilidad social, mientras que los animales negativos representan la debilidad moral, la ignorancia, el egoísmo y el desorden social. La coherencia de estas asociaciones simbólicas muestra que hay un marco cultural compartido que guía la interpretación y la comunicación dentro de la sociedad kumyk.

Conclusiones: Los resultados de este estudio demuestran que el simbolismo animal constituye un componente fundamental del marco cultural y moral arraigado en los proverbios kumyk. Las imágenes de animales sirven como poderosas herramientas simbólicas a través de las cuales se transmiten y preservan el conocimiento colectivo, las normas éticas, las expectativas sociales y los valores culturales. En lugar de funcionar meramente como elementos lingüísticos decorativos, los animales actúan como símbolos culturales estructurados que codifican juicios complejos sobre el carácter y el comportamiento humanos. El análisis revela un sistema de valores claro que destaca la fuerza, la nobleza, la productividad, la lealtad, la armonía social, el liderazgo y la prosperidad. Al mismo tiempo, critica la ignorancia, la traición, el egoísmo y la pérdida de valores morales. Estos patrones simbólicos ilustran cómo la sociedad kumyk conceptualiza las formas de conducta deseables e indeseables y cómo dichas percepciones se transmiten a través de la tradición oral. También muestra cómo el simbolismo cultural turco más amplio se conserva en el contexto kumyk, sin dejar de estar presente a la vez en este. Además, menciona el simbolismo cultural turco más amplio y, al mismo tiempo, este último sigue presente en el contexto kumyk, mientras que señala adaptaciones y cambios específicos de la cultura. Por consiguiente, los proverbios kumyk deben considerarse no solo como expresiones de sabiduría popular, sino también como cruciales depósitos de memoria e identidad culturales. El análisis ayuda en los campos de los estudios folclóricos, los turcos, la lingüística cultural y la paremiología, al llevar a cabo un estudio organizado del simbolismo de los animales y su papel en los estudios folclóricos, los turcos, la lingüística cultural y la paremiología, al llevar a cabo un estudio metódico del simbolismo animal y su función en la transmisión de los valores sociales en la cultura kumyk.

Palabras clave: turco kumyk, refranes, simbolismo animal, valores culturales, tradición oral, análisis semántico del contenido, cultura turca, memoria cultural.

结构化摘要：

背景：谚语是口头传统中最重要的组成部分之一，因为它们能够代代相传，保存并传承一个社会的文化记忆、道德价值观、社会规范以及集体世界观。通过简洁而富有象征意义的表达，谚语将共同的经历加以编码，并就何为可接受、何为不可接受的行为提供指导。动物意象在突厥文化传统中占据着尤为重要的地位。在整个土耳其历史上，动物不仅作为经济资源，还作为与身份认同、社会地位、领导力、勇气、忠诚、智慧和道德相关的强大文化象征。例如，马在传统上象征着声望、机动性和权力，而其他动物则体现了人类各种积极或消极的特征。人类与动物之间的象征性关系深深植根于突厥文化之中，这体现在历史信仰、游牧生活方式、神话叙事和社会习俗中。库米克人

作为北高加索地区突厥民族之一，通过其丰富的谚语宝库保存了这一文化遗产。库米克谚语中包含大量动物意象，这些意象作为社会价值观和行为期望的象征性表征而存在。尽管动物象征在突厥民间传说中至关重要，但专门针对库米克谚语中动物意象的语义和文化功能进行的研究仍较为有限。对这些象征性表征的考察有助于更好地理解库米克人的文化价值观、社会规范以及对人类行为的集体认知。

研究目标：本研究的主要目标是探究库米克语谚语中动物意象的运用方式，并识别这些象征性表征所蕴含的文化意义。更具体地说，本研究旨在回答以下问题：(1) 哪些动物在库米克语谚语中出现频率最高？(2) 这些动物与哪些象征意义和文化价值相关？（3）哪些人类特征和行为模式是通过动物意象来表达的？（4）动物符号在多大程度上充当了积极与消极社会价值的载体？以及（5）这些象征性表征如何促进库米克文化身份和集体知识的保存与传承？通过探讨这些问题，本研究旨在揭示库米克社会中语言、象征主义与文化价值体系之间的关系。

研究方法：本研究采用基于语义内容分析的定性研究设计。数据来源于权威的库米克民间传说和谚语文献汇编中的库米克谚语。通过对现有资料的系统审查，筛选出明确提及动物的谚语。数据收集完成后，根据所提及的动物种类对谚语进行了分类。随后对每条谚语进行语义分析，以确定赋予该动物的象征意义、所代表的人类特征或社会行为，以及谚语所传达的价值取向。特别关注的是，动物意象是作为积极、消极还是因情境而异的象征。在分析过程中，识别了反复出现的主题和模式，并在不同的动物类别之间进行了比较。研究结果是在突厥文化传统、历史象征意义及社会价值体系的更广泛背景下进行解读的。本研究并未侧重于谚语的语言结构，而是聚焦于其作为传递集体知识和道德指引机制的文化与象征功能。

结果：分析表明，动物意象在库梅克谚语中既广泛存在，又被系统地运用。研究结果表明，动物的运用并非随机，而是作为与特定文化价值观和行为期望相关的稳定象征标记。在所有动物意象中，马成为出现频率最高且始终具有积极象征意义的符号。它代表着高贵、力量、敏捷、能力、威望、声誉和陪伴。涉及马的谚语强调能力、领导力、可靠性和社会地位的重要性，反映了马在传统突厥生活和文化中的核心地位。

绵羊占据着另一个高度积极的象征地位。它通常与财富、丰饶、繁荣、纯真和集体团结相关联。涉及绵羊的谚语往往突显传统生活的经济基础以及社会合作的重要性。相比之下，狼的象征特征则更为复杂。虽然它与危险、掠食行为和威胁相关联，但同时也象征着自由、力量、独立和坚不可摧的本性。这种双重象征反映了狼在突厥文化和神话传统中的突出地位。

牛主要与劳动、生产力、耐力和经济稳定相关。涉及牛的谚语强调实际工作、物质生产以及持续努力的价值。其他动物则展现出更专门的象征功能。猫通常与秩序、和谐和得体行为相关，而野兔则象征着现实主义、谨慎、适度以及对自身局限的认识。这些象征鼓励人们保持行为的平衡与务实的判断力。

部分动物主要作为负面象征出现。狗常与不忠、投机主义、背叛和自私自利相关联。驴象征着无知、迟钝、固执和缺乏教养。同样，猪也带有压倒性的负面含义，常被用来代表道德缺陷、恶意和不良行为。乌鸦是一个特别有趣的案例，因为其象征意义似乎随着时间的推移而发生了变化。虽然早期的突厥传统往往赋予乌鸦积极的特质，但库米克谚语却主要将其与厄运、非理性或负面的社会评价联系在一起。这种转变表明，更广泛的历史和文化发展对象征性解释产生了影响。

总体而言，研究结果揭示了一个高度结构化的象征体系，其中动物形象作为文化代码，用于评价人类行为。积极的动物通常与力量、荣誉、繁荣、能力及社会责任相关联，而消极的动物则代表道德软弱、无知、自私和社会混乱。这些象征关联的一致性表明，库米克社会中存在一个共同的文化框架，该框架指导着该社会内的解读与交流。

结论：本研究结果表明，动物象征主义构成了库米克谚语中文化与道德框架的基本组成部分。动物意象作为强大的象征工具，通过它们来传递和保存集体知识、道德标准、社会期望及文化价值观。动物并非仅仅作为语言上的装饰性元素，而是作为结构化的文化符号，对人的品格和行为进行复杂的评判。分析中发现的反复出现的关联揭示了一个连贯的价值体系：该体系强调力量、高贵

、生产力、忠诚、社会和谐、领导力和繁荣，同时谴责无知、背叛、自私和道德沦丧。这些象征模式阐释了库米克社会如何界定理想与非理想的行为模式，以及此类观念如何通过口头传统得以传承。本研究进一步证明了更广泛的突厥文化象征体系在库米克语境中的延续性，同时也揭示了具有文化特异性的适应与转化。因此，库米克谚语不仅应被视为民间智慧的表达，更应被视为文化记忆与身份认同的重要载体。本研究通过对动物象征及其在库米克文化中社会价值观传承作用的系统考察，为民俗学、突厥学、文化语言学及谚语学领域做出了贡献。

关键词：库米克突厥语、谚语、动物象征、文化价值观、口头传统、语义内容分析、突厥文化、文化记忆。

Структурированное Резюме:

Предпосылки: Пословицы относятся к числу важнейших элементов устной традиции, поскольку они сохраняют и передают из поколения в поколение культурную память общества, моральные ценности, социальные нормы и коллективное мировоззрение. С помощью лаконичных и символических выражений пословицы зашифровывают общий опыт и дают ориентиры относительно приемлемых и неприемлемых форм поведения. Образы животных занимают особое место в тюркских культурных традициях. На протяжении всей истории тюркских народов животные служили не только экономическими ресурсами, но и мощными культурными символами, ассоциирующимися с идентичностью, социальным статусом, лидерством, мужеством, верностью, мудростью и нравственностью. Лошадь, например, традиционно символизировала престиж, мобильность и силу, в то время как другие животные олицетворяли различные положительные или отрицательные человеческие качества. Символическая связь между людьми и животными глубоко укоренилась в тюркской культуре, что нашло отражение в исторических верованиях, кочевом образе жизни, мифологических повествованиях и социальных практиках. Кумыки, один из тюркских народов Северного Кавказа, сохранили это культурное наследие благодаря своему богатому собранию пословиц. Кумыкские пословицы содержат многочисленные упоминания о животных, которые выступают в качестве символических представлений социальных ценностей и поведенческих ожиданий. Несмотря на важность зоологической символики в тюркском фольклоре, исследования, посвященные конкретно семантическим и культурным функциям образов животных в кумыкских пословицах, остаются ограниченными. Изучение этих символических образов может способствовать лучшему пониманию культурных ценностей кумыков, социальных норм и коллективных представлений о человеческом поведении.

Цели: Основная цель данного исследования — изучить, как образы животных используются в кумыкских пословицах, и выявить культурные значения, заложенные в этих символических образах. В частности, исследование направлено на поиск ответов на следующие вопросы: (1) Какие животные наиболее часто встречаются в кумыкских пословицах? (2) Какие символические значения и культурные ценности ассоциируются с этими животными? (3) Какие человеческие черты и модели поведения выражаются через образы животных? (4) В какой степени символы животных выступают носителями положительных и отрицательных социальных ценностей? и (5) Каким образом эти символические образы способствуют сохранению и передаче культурной идентичности кумыков и коллективных знаний? Рассматривая эти вопросы, исследование направлено на выявление взаимосвязи между языком, символикой и системами культурных ценностей в кумыкском обществе.

Методы: В данном исследовании используется качественный исследовательский подход, основанный на семантическом контент-анализе. Данные состоят из кумыкских пословиц, собранных в авторитетных сборниках кумыкского фольклора и литературы по пословицам. Пословицы, содержащие явные упоминания о животных, были выявлены путем систематического изучения доступных источников. После сбора данных пословицы были классифицированы в соответствии с упомянутыми видами животных. Затем каждая пословица подвергалась семантическому анализу с целью определения символического значения, приписываемого животному, представленной человеческой черты или социального поведения, а также ценностной ориентации, передаваемой пословицей. Особое внимание уделялось тому, функционировал ли образ животного как положительный, отрицательный или зависящий от контекста символ. В ходе анализа были выявлены

повторяющиеся темы и закономерности, которые сравнивались между различными категориями животных. Полученные результаты были интерпретированы в более широком контексте тюркских культурных традиций, исторической символики и систем социальных ценностей. Вместо того чтобы сосредоточиться на лингвистической структуре пословиц, в исследовании основное внимание уделялось их культурным и символическим функциям как механизмам передачи коллективных знаний и нравственных ориентиров.

Результаты: Анализ показывает, что образы животных широко распространены и систематически используются в кумыкских пословицах. Полученные данные указывают на то, что животные используются не случайно; напротив, они служат стабильными символическими маркерами, связанными с конкретными культурными ценностями и поведенческими ожиданиями. Среди всех образов животных лошадь выделяется как наиболее часто встречающийся и неизменно положительный символ. Она олицетворяет благородство, силу, ловкость, компетентность, престиж, репутацию и товарищество. Пословицы, в которых фигурируют лошади, подчеркивают важность способностей, лидерства, надежности и социального статуса, отражая центральную роль лошади в традиционной тюркской жизни и культуре.

Овца занимает ещё одно крайне положительное символическое положение. Она обычно ассоциируется с богатством, изобилием, процветанием, невинностью и общинной солидарностью. Упоминания об овцах часто подчеркивают экономические основы традиционной жизни и важность социального сотрудничества. Напротив, волк представляет собой более сложный символический образ. Хотя он ассоциируется с опасностью, хищническим поведением и угрозой, одновременно он символизирует свободу, силу, независимость и неизменную природу. Такое двойственное представление отражает видное место волка в тюркских культурных и мифологических традициях.

Вол в основном ассоциируется с трудом, производительностью, выносливостью и экономической стабильностью. Пословицы, в которых фигурируют волы, подчеркивают практическую работу, материальное производство и ценность неустанных усилий. Другие животные выполняют более специализированные символические функции. Кошка обычно связывается с порядком, гармонией и надлежащим поведением, тогда как заяц символизирует реализм, осторожность, умеренность и осознание своих ограничений. Эти образы поощряют сбалансированное поведение и практический здравый смысл.

Некоторые животные выступают преимущественно в качестве негативных символов. Собака часто ассоциируется с неверностью, оппортунизмом, предательством и корыстью. Осел символизирует невежество, бесчувственность, упрямство и отсутствие утончённости. Аналогичным образом, свинья несет преимущественно негативный оттенок и используется для обозначения морального упадка, злых намерений и нежелательного поведения. Ворона представляет собой особенно интересный случай, поскольку её символическое значение, по-видимому, менялось с течением времени. В то время как в более ранних тюркских традициях вороне часто приписывались положительные черты, кумыкские пословицы преимущественно связывают её с несчастьем, иррациональностью или негативными социальными оценками. Эта трансформация свидетельствует о влиянии более широких исторических и культурных процессов на символическую интерпретацию.

В целом, полученные результаты показывают наличие строго структурированной символической системы, в которой образы животных функционируют как культурные коды для оценки человеческого поведения. Положительные образы животных, как правило, ассоциируются с силой, честью, процветанием, компетентностью и социальной ответственностью, тогда как отрицательные образы животных олицетворяют моральную слабость, невежество, эгоизм и социальный беспорядок. Последовательность этих символических ассоциаций свидетельствует о существовании общей культурной системы, которая определяет интерпретацию и коммуникацию в кумыкском обществе.

Выводы: Результаты данного исследования показывают, что символика животных является фундаментальным компонентом культурной и моральной системы, заложенной в кумыкских пословицах. Образы животных служат мощными символическими инструментами, с помощью которых передаются и сохраняются коллективные знания, этические нормы, социальные ожидания и культурные ценности. Животные не просто выступают в роли декоративных лингвистических элементов, но действуют как структурированные культурные символы, кодирующие сложные

суждения о человеческом характере и поведении. Повторяющиеся ассоциации, выявленные в ходе анализа, раскрывают целостную систему ценностей, подчеркивающую силу, благородство, продуктивность, верность, социальную гармонию, лидерство и процветание, одновременно осуждающий невежество, предательство, эгоизм и моральный упадок. Эти символические модели иллюстрируют, как кумыкское общество концептуализирует желательные и нежелательные формы поведения и как такие представления передаются через устную традицию. Исследование также демонстрирует преемственность более широкой тюркской культурной символики в кумыкском контексте, одновременно выявляя специфические для данной культуры адаптации и трансформации. Следовательно, кумыкские пословицы следует рассматривать не только как выражение народной мудрости, но и как важные хранилища культурной памяти и идентичности. Данный анализ вносит вклад в области фольклористики, тюркологии, культурной лингвистики и паремиологии, предлагая систематическое исследование символики животных и её роли в передаче социальных ценностей в кумыкской культуре.

Ключевые слова: кумыкский тюркский язык, пословицы, символика животных, культурные ценности, устная традиция, анализ семантического содержания, тюркская культура, культурная память.

संरचित सारांश:

पृष्ठभूमि: कहावतें मौखिक परंपरा के सबसे महत्वपूर्ण तत्वों में से हैं क्योंकि वे एक समाज की सांस्कृतिक स्मृति, नैतिक मूल्यों, सामाजिक मानदंडों और सामूहिक विश्वदृष्टि को पीढ़ियों तक संरक्षित और प्रसारित करती हैं। संक्षिप्त और प्रतीकात्मक अभिव्यक्तियों के माध्यम से, कहावतें साझा अनुभवों को संहिताबद्ध करती हैं और व्यवहार के स्वीकार्य और अस्वीकार्य रूपों के बारे में मार्गदर्शन प्रदान करती हैं। तुर्की सांस्कृतिक परंपराओं में पशु रूपक का एक विशेष रूप से महत्वपूर्ण स्थान है।

पूरे तुर्की इतिहास में, जानवरों ने न केवल आर्थिक संसाधनों के रूप में, बल्कि पहचान, सामाजिक दर्जे, नेतृत्व, साहस, वफादारी, बुद्धिमत्ता और नैतिकता से जुड़े शक्तिशाली सांस्कृतिक प्रतीकों के रूप में भी काम किया है। उदाहरण के लिए, घोड़े ने पारंपरिक रूप से प्रतिष्ठा, गतिशीलता और शक्ति का प्रतीक दर्शाया है, जबकि अन्य जानवरों ने विभिन्न सकारात्मक या नकारात्मक मानवीय विशेषताओं को मूर्त रूप दिया है। मनुष्यों और जानवरों के बीच प्रतीकात्मक संबंध तुर्की संस्कृति में गहराई से निहित है, जैसा कि ऐतिहासिक विश्वासों, खानाबदोश जीवन शैली, पौराणिक कथाओं और सामाजिक प्रथाओं में परिलक्षित होता है। उत्तरी काकेशस के तुर्किक लोगों में से एक, कुमिक लोगों ने अपने मुहावरों के समृद्ध संग्रह के माध्यम से इस सांस्कृतिक विरासत को संरक्षित किया है। कुमिक मुहावरों में कई पशु संदर्भ शामिल हैं जो सामाजिक मूल्यों और व्यवहार संबंधी अपेक्षाओं के प्रतीकात्मक प्रतिनिधित्व के रूप में कार्य करते हैं। तुर्किक लोककथाओं में पशु प्रतीकवाद के महत्व के बावजूद, कुमिक मुहावरों में पशु चित्रों के अर्थगत और सांस्कृतिक कार्यों पर विशेष रूप से केंद्रित अध्ययन सीमित हैं।

इन प्रतीकात्मक अभिव्यक्तियों की जांच करने से कुमीक सांस्कृतिक मूल्यों, सामाजिक मानदंडों और मानव व्यवहार की सामूहिक धारणाओं को बेहतर ढंग से समझने में योगदान मिल सकता है।

उद्देश्य: इस अध्ययन का प्राथमिक उद्देश्य यह जांचना है कि कुमीक तुर्की कहावतों में पशु चित्रों का उपयोग कैसे किया जाता है और इन प्रतीकात्मक अभिव्यक्तियों में निहित सांस्कृतिक अर्थों की पहचान करना है। अधिक विशेष रूप से, यह अध्ययन निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर खोजना चाहता है: (1) कुमीक कहावतों में सबसे अधिक बार किन जानवरों का प्रतिनिधित्व किया जाता है? (2) इन जानवरों से क्या प्रतीकात्मक अर्थ और सांस्कृतिक मूल्य जुड़े हैं? (3) पशु-छवियों के माध्यम से मानव की कौन सी विशेषताएँ और व्यवहारिक पैटर्न व्यक्त किए जाते हैं? (4) पशु प्रतीक सकारात्मक और नकारात्मक सामाजिक मूल्यों के वाहक के रूप में कितनी सीमा तक कार्य करते हैं? और (5) ये प्रतीकात्मक अभिव्यक्तियाँ कुमिक सांस्कृतिक पहचान और सामूहिक ज्ञान के संरक्षण और संचरण में कैसे योगदान करती हैं?

इन प्रश्नों को संबोधित करके, यह अध्ययन कुमीक समाज में भाषा, प्रतीकवाद और सांस्कृतिक मूल्य प्रणालियों के बीच संबंध को प्रकट करने का लक्ष्य रखता है।

विधि: यह अध्ययन अर्थ-सामग्री विश्लेषण पर आधारित एक गुणात्मक अनुसंधान डिजाइन अपनाता है। डेटा में कुमीक लोकोक्ति और कहावतों के साहित्य के आधिकारिक संग्रह में संकलित कुमीक कहावतें शामिल हैं। जानवरों के स्पष्ट संदर्भ वाली कहावतों की पहचान उपलब्ध स्रोतों की व्यवस्थित जांच के माध्यम से की गई थी।

डेटा एकत्र करने के बाद, कहावतों को उल्लिखित पशु प्रजातियों के अनुसार वर्गीकृत किया गया। फिर प्रत्येक कहावत का अर्थगत विश्लेषण किया गया ताकि पशु को दिया गया प्रतीकात्मक अर्थ, दर्शाई गई मानवीय विशेषता या सामाजिक व्यवहार, और कहावत द्वारा व्यक्त की गई मूल्य-दृष्टि निर्धारित की जा सके। इस बात पर विशेष ध्यान दिया गया कि क्या पशु की छवि एक सकारात्मक, नकारात्मक, या संदर्भ-निर्भर प्रतीक के रूप में कार्य करती है। विश्लेषण प्रक्रिया के दौरान, आवर्ती विषयों और पैटर्न की पहचान की गई और विभिन्न पशु श्रेणियों में उनकी तुलना की गई।

निष्कर्षों की व्याख्या तुर्कीक सांस्कृतिक परंपराओं, ऐतिहासिक प्रतीकवाद और सामाजिक मूल्य प्रणालियों के व्यापक संदर्भ में की गई। कहावतों की भाषाई संरचना पर ध्यान केंद्रित करने के बजाय, अध्ययन ने सामूहिक ज्ञान और नैतिक मार्गदर्शन को संप्रेषित करने के तंत्र के रूप में उनके सांस्कृतिक और प्रतीकात्मक कार्यों पर ध्यान केंद्रित किया।

परिणाम: विश्लेषण से पता चलता है कि कुमिक कहावतों में पशु चित्रण व्यापक और व्यवस्थित रूप से नियोजित दोनों है।

निष्कर्ष बताते हैं कि जानवरों का उपयोग मनमाने ढंग से नहीं किया जाता है; बल्कि, वे विशिष्ट सांस्कृतिक मूल्यों और व्यवहारिक अपेक्षाओं से जुड़े स्थिर प्रतीकात्मक संकेतक के रूप में काम करते हैं। सभी पशु चित्रों में, घोड़ा सबसे अधिक बार प्रकट होने वाला और लगातार सकारात्मक प्रतीक के रूप में उभरता है। यह कुलीनता, शक्ति, चपलता, क्षमता, प्रतिष्ठा, प्रसिद्धि और साथीपन का प्रतिनिधित्व करता है। घोड़ों से संबंधित कहावतों में क्षमता, नेतृत्व, विश्वसनीयता और सामाजिक स्थिति के महत्व पर जोर दिया जाता है, जो पारंपरिक तुर्किक जीवन और संस्कृति में घोड़े की केंद्रीय भूमिका को दर्शाता है।

भेड़ एक और अत्यधिक सकारात्मक प्रतीकात्मक स्थिति रखती है। इसे आमतौर पर धन, प्रचुरता, समृद्धि, मासूमियत और सामुदायिक एकजुटता से जोड़ा जाता है। भेड़ों के संदर्भ अक्सर पारंपरिक जीवन की आर्थिक नींव और सामाजिक सहयोग के महत्व को उजागर करते हैं। इसके विपरीत, भेड़िया एक अधिक जटिल प्रतीकात्मक प्रोफ़ाइल प्रस्तुत करता है। हालांकि इसे खतरे, शिकारी व्यवहार और खतरे से जोड़ा जाता है, यह एक साथ स्वतंत्रता, शक्ति, स्वतंत्रता और अपरिवर्तनीय स्वभाव का प्रतीक भी है।

यह दोहरा प्रतिनिधित्व तुर्किक सांस्कृतिक और पौराणिक परंपराओं के भीतर भेड़िये के प्रमुख स्थान को दर्शाता है।

सांड मुख्य रूप से श्रम, उत्पादकता, सहनशक्ति और आर्थिक स्थिरता से जुड़ा हुआ है। सांडों से संबंधित कहावतों में व्यावहारिक काम, भौतिक उत्पादन और निरंतर प्रयास के मूल्य पर जोर दिया जाता है। अन्य जानवर अधिक विशिष्ट प्रतीकात्मक कार्य प्रदर्शित करते हैं। बिल्ली आम तौर पर व्यवस्था, सामंजस्य और उचित आचरण से जुड़ी होती है, जबकि खरगोश यथार्थवाद, सावधानी, संयम और सीमाओं के प्रति जागरूकता का प्रतीक है। ये निरूपण संतुलित व्यवहार और व्यावहारिक निर्णय को प्रोत्साहित करते हैं।

कई जानवर मुख्य रूप से नकारात्मक प्रतीकों के रूप में कार्य करते हैं। कुत्ते को अक्सर अविश्वास, अवसरवाद, विश्वासघात और स्वार्थ से जोड़ा जाता है। गधा अज्ञानता, असंवेदनशीलता, हठ और परिष्कार की कमी का प्रतीक है। इसी तरह, सूअर अत्यधिक नकारात्मक अर्थ रखता है और इसका उपयोग नैतिक कमी, बुरे इरादों और अवांछनीय व्यवहार का प्रतिनिधित्व करने के लिए किया जाता है। काग़ब का मामला विशेष रूप से दिलचस्प है क्योंकि प्रतीकात्मक अर्थ समय के साथ बदलता प्रतीत होता है। जहाँ शुरुआती तुर्किक परंपराओं में अक्सर काग़ब को सकारात्मक विशेषताएँ दी जाती थीं, वहीं कुमिक कहावतों में इसे मुख्य रूप से दुर्भाग्य, अतार्किकता या नकारात्मक सामाजिक मूल्यांकन से जोड़ा जाता है। यह परिवर्तन प्रतीकात्मक व्याख्या पर व्यापक ऐतिहासिक और सांस्कृतिक विकास के प्रभाव का सुझाव देता है।

कुल मिलाकर, निष्कर्ष एक अत्यधिक संरचित प्रतीकात्मक प्रणाली को दर्शाते हैं जिसमें पशु की छवियाँ मानवीय व्यवहार का मूल्यांकन करने के लिए सांस्कृतिक कोड के रूप में कार्य करती हैं। सकारात्मक पशु आम तौर पर शक्ति, सम्मान, समृद्धि, क्षमता और सामाजिक जिम्मेदारी से जुड़े होते हैं, जबकि नकारात्मक पशु नैतिक कमजोरी, अज्ञानता, स्वार्थ और सामाजिक अव्यवस्था का प्रतिनिधित्व करते हैं। इन प्रतीकात्मक जुड़ावों की निरंतरता एक साझा सांस्कृतिक ढांचे के अस्तित्व को दर्शाती है जो कुमिक समाज के भीतर व्याख्या और संचार का मार्गदर्शन करता है।

निष्कर्ष: इस अध्ययन के निष्कर्ष यह दर्शाते हैं कि पशु प्रतीकवाद कुमिक कहावतों में निहित सांस्कृतिक और नैतिक ढांचे का एक मौलिक घटक है।

पशु छवियाँ शक्तिशाली प्रतीकात्मक उपकरणों के रूप में कार्य करती हैं जिनके माध्यम से सामूहिक ज्ञान, नैतिक मानदंड, सामाजिक अपेक्षाएँ और सांस्कृतिक मूल्य संप्रेषित और संरक्षित होते हैं। केवल सजावटी भाषाई तत्वों के रूप में कार्य करने के बजाय, जानवर संरचित सांस्कृतिक प्रतीकों के रूप में कार्य करते हैं जो मानव चरित्र और व्यवहार के बारे में जटिल निर्णयों को संहिताबद्ध करते हैं। विश्लेषण में पहचानी गई बार-बार आने वाली मान्यताएँ एक सुसंगत मूल्य प्रणाली को प्रकट करती हैं जो शक्ति, कुलीनता, उत्पादकता, वफादारी, सामाजिक सद्भाव, नेतृत्व और समृद्धि पर जोर देती है, जबकि अज्ञानता, विश्वासघात, स्वार्थ और नैतिक पतन की निंदा करती है। ये प्रतीकात्मक पैटर्न यह दर्शाते हैं कि कुमिक समाज आचरण के वांछनीय और अवांछनीय रूपों की अवधारणा कैसे करता है और ऐसी धारणाएं मौखिक परंपरा के माध्यम से कैसे संप्रेषित होती हैं। यह अध्ययन कुमिक संदर्भ के भीतर व्यापक तुर्किक सांस्कृतिक प्रतीकवाद की निरंतरता को और प्रदर्शित करता है, साथ ही सांस्कृतिक रूप से विशिष्ट अनुकूलन और परिवर्तनों को भी उजागर करता है। परिणामस्वरूप, कुमिक कहावतों को न केवल लोक ज्ञान की अभिव्यक्ति के रूप में बल्कि सांस्कृतिक स्मृति और पहचान के महत्वपूर्ण भंडार के रूप में भी माना जाना चाहिए।

यह विश्लेषण कुमिक संस्कृति के भीतर पशु प्रतीकवाद और सामाजिक मूल्यों के संचार में इसकी भूमिका की एक व्यवस्थित जांच प्रदान करके लोककथा अध्ययन, तुर्किक अध्ययन, सांस्कृतिक भाषाविज्ञान और पैरेमियोलॉजी के क्षेत्रों में योगदान देता है।

कीवर्ड: कुमिक तुर्की, कहावतें, पशु प्रतीकवाद, सांस्कृतिक मूल्य, मौखिक परंपरा, अर्थ-सामग्री विश्लेषण, तुर्किक संस्कृति, सांस्कृतिक स्मृति।

Yapılandırılmış Özet:

Arka Plan: Atasözleri, bir toplumun kültürel hafızasını, ahlaki değerlerini, toplumsal normlarını ve dünya görüşünü kuşaktan kuşağa aktaran sözlü kültür ürünleri arasında önemli bir yere sahiptir. Kısa ve özlü yapıları sayesinde ortak yaşam deneyimlerini, toplumsal beklentileri ve davranış kalıplarını sembolik bir biçimde yansıtırlar. Hayvan imgeleri ise Türk kültüründe yalnızca ekonomik yaşamın bir unsuru olarak değil, aynı zamanda kimlik, güç, statü, cesaret, sadakat, liderlik ve ahlak gibi kavramların sembolik temsilcileri olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Türklerin tarih boyunca sürdürdükleri bozkır yaşamı, hayvancılığa dayalı ekonomik yapı ve mitolojik inanç sistemleri, hayvanların kültürel anlam dünyasında merkezi bir konuma sahip olmasını sağlamıştır. Özellikle at, kurt, koyun ve öküz gibi hayvanlar Türk kültürünün çeşitli dönemlerinde belirli değerlerle özdeşleşmiş ve kolektif hafızanın önemli unsurları hâline gelmiştir. Kuzey Kafkasya'da yaşayan Türk topluluklarından biri olan Kumuklar da bu kültürel mirası atasözleri aracılığıyla günümüze taşımıştır. Kumuk atasözlerinde yer alan hayvan imgeleri, yalnızca doğayı veya günlük yaşamı betimlemek amacıyla kullanılmamakta; aynı zamanda insan davranışlarını değerlendiren, toplumsal normları pekiştiren ve kültürel değerleri aktaran sembolik araçlar olarak işlev görmektedir. Ancak Kumuk atasözlerinde hayvan sembolizminin kültürel ve anlamsal boyutlarını sistematik biçimde inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle hayvan imgelerinin taşıdığı anlamların ortaya konulması, Kumuk kültürünün değerler sistemini ve toplumsal algılarını anlamak açısından önem taşımaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın temel amacı, Kumuk Türkçesi atasözlerinde kullanılan hayvan imgelerinin hangi kültürel anlamları taşıdığını ve hangi toplumsal değerleri temsil ettiğini ortaya koymaktır. Bu kapsamda çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır: (1) Kumuk atasözlerinde en sık kullanılan hayvanlar hangileridir? (2) Bu hayvanlara hangi sembolik anlamlar yüklenmektedir? (3) Hayvan imgeleri aracılığıyla hangi insan özellikleri ve davranış biçimleri ifade edilmektedir? (4) Hangi hayvanlar olumlu, hangileri olumsuz değerleri temsil etmektedir? ve (5) Bu sembolik yapı Kumuk kültürel kimliğinin ve toplumsal değerlerinin aktarımına

nasıl katkı sağlamaktadır? Çalışmanın amacı, dil, kültür ve sembolizm arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak Kumuk atasözlerinin değer aktarımındaki işlevini açıklamaktır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve verilerin analizinde semantik içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma verileri, Kumuk atasözlerini içeren temel derleme eserlerden elde edilmiştir. Öncelikle hayvan adı içeren atasözleri belirlenmiş, ardından söz konusu atasözleri hayvan türlerine göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra her atasözü ayrıntılı biçimde incelenerek ilgili hayvanın hangi anlamlarda kullanıldığı, hangi insan özellikleriyle ilişkilendirildiği ve olumlu ya da olumsuz değer yükleri taşıyıp taşımadığı analiz edilmiştir. Analiz sürecinde benzer anlam örüntüleri ve tekrar eden temalar belirlenmiş, farklı hayvan kategorileri arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular Türk kültüründeki tarihsel hayvan sembolizmi ve toplumsal değer sistemleri çerçevesinde yorumlanmıştır. Çalışma, atasözlerinin dilsel yapısından ziyade kültürel ve sembolik işlevlerine odaklanmış; hayvan imgelerinin toplumsal bilgi ve ahlaki normların aktarımındaki rolünü açıklamayı amaçlamıştır.

Bulgular: Araştırma sonuçları, hayvan imgelerinin Kumuk atasözlerinde yaygın ve sistematik bir biçimde kullanıldığını göstermektedir. Hayvanlar rastgele seçilmiş unsurlar olmaktan ziyade belirli değer alanlarını temsil eden kalıcı semboller olarak işlev görmektedir. İncelenen atasözlerinde en sık karşılaşılan hayvan attır. At, istisnasız biçimde olumlu anlamlar taşımakta; asalet, güç, çeviklik, liyakat, şöhret, toplumsal prestij ve yoldaşlık gibi değerleri temsil etmektedir. Atla ilgili atasözleri, bireyin yetkinliğini, güvenilirliğini ve toplumsal konumunu vurgulamakta; bu durum atın Türk kültüründeki tarihsel önemini yansıtmaktadır.

Koyun da olumlu semboller arasında yer almakta ve zenginlik, bereket, masumiyet ve toplumsal dayanışmayı temsil etmektedir. Koyunla ilgili atasözleri ekonomik refahın ve toplumsal birlikteliğin önemine vurgu yapmaktadır. Kurt ise çift yönlü bir sembolik yapıya sahiptir. Bir yandan tehlike, yırtıcılık ve tehdit unsurlarını temsil ederken, diğer yandan özgürlük, bağımsızlık, güç ve değiştirilemeyen karakter özellikleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu durum kurdun Türk kültürel ve mitolojik geleneğindeki özel konumunu yansıtmaktadır.

Öküz, üretkenlik, dayanıklılık, emek ve ekonomik istikrarın sembolü olarak öne çıkmaktadır. Öküzün temsil ettiği anlamlar daha çok çalışma, üretim ve maddi yaşamın sürdürülebilirliğiyle ilişkilidir. Kedi düzen, uyum ve ölçülü davranışları temsil ederken; tavşan gerçekçilik, dikkatli hareket etme ve sınırlarının farkında olma gibi özelliklerle ilişkilendirilmektedir. Bu hayvanlar, bireylerin dengeli ve akılcı davranışlar sergilemesi gerektiğine yönelik mesajlar taşımaktadır.

Bazı hayvanlar ise büyük ölçüde olumsuz semboller olarak kullanılmaktadır. İt, sadakatsizlik, çıkarcılık, ihanet ve güvenilmezlik gibi özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Eşek ise cahillik, kabalık, duyarsızlık ve anlayış eksikliği gibi olumsuz nitelikleri temsil etmektedir. Domuz tamamen olumsuz çağrışımlara sahip olup kötü niyet, ahlaki yozlaşma ve toplumsal açıdan kabul görmeyen davranışlarla ilişkilendirilmektedir. Karga ise dikkat çekici bir dönüşüm sergilemektedir. Türk kültürünün erken dönemlerinde olumlu anlamlar taşıdığı bilinen karga, Kumuk atasözlerinde daha çok uğursuzluk, mantıksızlık ve olumsuz değerlendirmelerle ilişkilendirilmektedir. Bu değişim, tarihsel ve kültürel dönüşümlerin sembolik anlamlar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, hayvan imgelerinin insan davranışlarını değerlendiren ve toplumsal normları aktaran sembolik bir sistem oluşturduğu görülmektedir. Olumlu hayvanlar güç, asalet, bereket, liyakat ve toplumsal sorumluluk gibi değerleri temsil ederken; olumsuz hayvanlar cehalet, çıkarcılık, ahlaki zayıflık ve toplumsal düzensizlik gibi özellikleri sembolize etmektedir.

Sonuç: Bu çalışma, hayvan sembolizminin Kumuk atasözlerinde kültürel ve ahlaki değerlerin aktarılmasında temel bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Hayvan imgeleri yalnızca dilsel süsleme unsurları değil, toplumsal bilgi, etik ilkeler, davranış normları ve kültürel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan yapılandırılmış sembolik araçlardır. Bulgular, Kumuk toplumunun güç, asalet, üretkenlik, sadakat, toplumsal uyum, liderlik ve refah gibi olumlu değerleri yüceltirken; cehalet, ihanet, çıkarcılık ve ahlaki yozlaşma gibi olumsuz özellikleri eleştirdiğini göstermektedir. Atasözlerinde tekrar eden hayvan sembolleri, toplumun ideal insan tipine ilişkin beklentilerini ve davranış standartlarını yansıtan tutarlı bir değerler sisteminin varlığına işaret etmektedir. Ayrıca çalışma, Türk kültüründe tarihsel olarak gelişen hayvan sembolizminin Kumuk kültüründe büyük ölçüde korunduğunu, ancak bazı hayvanların anlamlarında kültürel dönüşümlere bağlı değişimler yaşandığını da ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Kumuk atasözleri, yalnızca halk bilgeliğini yansıtan sözlü kültür ürünleri değil, aynı zamanda Kumuk toplumunun kültürel

kimliğini, kolektif hafızasını ve değerler sistemini koruyan önemli kültürel miras unsurlarıdır. Bu yönüyle çalışma, halk bilimi, Türkoloji, kültürel dilbilim ve atasözü araştırmalarına katkı sağlayarak Kumuk kültüründeki hayvan sembolizminin sistematik bir değerlendirmesini sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kumuk Türkçesi, atasözleri, hayvan sembolizmi, kültürel değerler, sözlü kültür, semantik içerik analizi, Türk kültürü, kültürel hafıza.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

The Function of Animal Imagery in Kumyk Proverbs

Introduction

Language is the carrier and reflection of a culture. Proverbs, meanwhile, are among the most important linguistic elements that summarise a nation's collective wisdom, experiences and values. This study aims to uncover the cultural codes behind these images by examining the use of animal names in proverbs in Kumyk Turkish. "Metaphors are employed in proverbs to lend vitality and power to the narrative. Animal imagery is frequently used as metaphors in both spoken and written discourse. Expressions based on animal imagery, which are frequently used in proverbs, correspond to zoonyms" (Küçük and Zeyrek, 2023, p. 3). This approach demonstrates that animal imagery constitutes metaphorical elements carrying cultural codes. In this study, animal names appearing in proverbs have been examined within the context of zoonyms, focusing on their cultural semantic fields. The fundamental functions of proverbs guidance and offering advice are frequently concretised through animal imagery in proverbs of the Turkic World. These animal characteristics, which mirror human nature, are employed through metaphors and similes to hold up a mirror to individuals and prompt them to reflect on their behaviour. "Animals are indispensable elements in Turkish proverbs. In proverbs, animals are emphasised either metaphorically or by personifying their actual characteristics. Animals are the symbolic protagonists of the advice intended to be conveyed and the ideas meant to be expressed" (Doğan and Bayraktar, 2002, p. 1). This assessment demonstrates that animals in proverbs are not merely narrative elements, but also fundamental components carrying cultural and symbolic meaning. The origins of this symbolic and functional usage are closely linked to the historical and social status of animals in Turkish culture. "Turks have met their nutritional needs through the meat and milk of animals, utilised animals for transport, used animal hides for clothing, incorporated animals they regarded as sacred into their religious beliefs, and relied on animals to determine the concept of time. In addition to this, they have incorporated animal names into their cultural life; they have frequently used animal names in their art, literature, epics, songs, ballads, poetry, proverbs and idioms" (Bayrak, 2020, p.3). This situation demonstrates that animal names in Turkish culture were not limited solely to economic and daily life; they also became one of the fundamental symbolic elements of linguistic and literary production. "Some of the ancient Turkic tribes believed that they were descended from an animal. According to a legend from the 4th century AD, the Kao-çı tribe in Central Asia (the Chinese used the name Kao-çı as a general term for the Turkic tribes of Central Asia at that time), according to legend, were descended from a wolf as a result of their ruler's daughter marrying a wolf" (Ögel, 1971, pp. 14–18). This mythological and historical background is important for understanding why animal imagery is used in such a powerful and symbolic manner in Kumyk proverbs.

The foundation of studies on Kumyk proverbs in Turkey is laid by Abdurrahmanov's work *Aytıvlar ve Atasözleri* (Abdurrahmanov, 1983). This work is pioneering in terms of the collection and systematic presentation of Kumyk proverbs.

One of the first academic studies on the subject in Turkey was conducted by Çeneli; the researcher examined 57 Kumyk proverbs in the journal Türk Kültürü in 1984 (Pekacar, 2006, p. 7). Kaymaz (1997), meanwhile, evaluated 250 Kumyk proverbs in a study published in the journal Kardeş Ağızlar.

The most comprehensive study on Kumyk proverbs in Turkey is by Pekacar (2006). Pekacar made a significant contribution to the literature by publishing 3006 proverbs; furthermore, in his comparison with Turkish, he demonstrated that 66 proverbs were identical, whilst 305 proverbs were semantically equivalent.

Method and Scope

This study employed a qualitative research method, and semantic analysis was used to analyse the data. In this context, the studies conducted by Pekacar (2006) and Abdurrahmanov (1983) were first reviewed to identify proverbs containing animal names. These proverbs were listed in their original forms alongside their equivalents in Turkish. During the analysis phase, the proverbs were classified according to animal species; subsequently, they were examined based on the following questions: in what sense is the animal name used in each proverb, to which human characteristic is it associated, is it positive or negative, and does it contain a metaphor? The resulting meaning codes were organised into thematic categories, taking into account semantic proximity, oppositional relationships, cultural and mythological background, and criteria of social function. It has been demonstrated that the animal imagery found in Kumuk proverbs forms a systematic set of cultural codes centred around categories such as nobility and prestige, wealth and abundance, power and leadership, freedom and independence, disloyalty and worthlessness, rudeness, social warning, order and governance, moderation and realism. In this study, certain animal species (the hare, the bull, the pig) are represented by only a few proverbs. This makes it difficult to generalise about the cultural meanings associated with these animals. Consequently, the assessments made regarding animals with few examples are presented solely within the context of the proverbs identified.

Based on the fact that language is not merely a means of communication but also a carrier of cultural memory and social values, this research provides important insights into the traditional way of life, belief systems and social life of the Kumuk Turks. In this study, animal names appearing in proverbs have been examined in terms of their cultural meaning fields within the context of zoonyms.

Findings

This section reveals the frequency of use of animal names in Kumyk Turkish proverbs, the value domains they represent, and their functions in meaning production. The identified proverbs have been classified under semantic categories, and it has been determined which social and cultural values each animal image is associated with.

The Horse

The most frequently encountered animal image in Kumyk proverbs is the horse. Therefore, it is appropriate to begin the examination with the horse. “The domestication of the horse and the creation of the mounted shepherd culture is a process first attributed to the Turks in contemporary research” (Koppers, 1941, p. 471). Following this domestication process, the horse gained meanings beyond being merely a mount for Turkish communities. As a natural extension of this cultural heritage, it has been clearly documented through archaeological finds, surface surveys, and native and foreign written sources that the horse had a central position in the social, military, economic, and religious structure of the Turks. In addition, the horse has a sacred position not only in worldly life but also in post-death beliefs; the sacrifice of horses to God, ancestors, and the deceased at funeral ceremonies shows the deep traces of this animal in the religious-ritual memory of the Turks (Durmuş, 2021, p. 9). This multi faceted structure of the horse in Turkish culture is directly reflected in Kumyk proverbs.

Twenty proverbs in which the name of the horse is used in a semantic and cultural context were identified in the examined sources. In these proverbs, the horse stands out with positive values such as nobility, agility, intelligence, fame, friendship, and power.

"*Yorğağa mingen yol tanlar"* "He who rides a trotting horse chooses the road" (Pekacar, 2006, p. 254).

"Rum at busa da, azğanı arbanı tartmas" "Even if it is a Rum horse, the weak one does not pull the cart" (Abdurahmanov, 1983, p. 207).

"Anasına amırak, at kullukğa ciğerli" "The horse that is beloved to its mother is eager for work" (Abdurahmanov, 1983, p. 50).

"Bir atğa bir qamuçu taman" "One whip is enough for one horse" (Pekacar, 2006, p. 85).

"At yamanı tavğa üyür" "The bad horse befriends the mountain" (Abdurahmanov, 1983, p. 59).

"Atğa yürügende ur qamuçunu" "Strike the whip while the horse is trotting" (Pekacar, 2006, p. 63).

"Arğumaqnı aqsağanı ölgeni" "The limping of an argamak means its death" (Pekacar, 2006, p. 54).

"Arğumaq senden ariv at bolmas" "Argamak, there is no horse more beautiful than you" (Pekacar, 2006, p. 54).

"Atıŋ örçük busa, min de qaç" "If your horse is restless, mount it and flee" (Pekacar, 2006, p. 63).

"Noqta bir tilsiz bavdur, atğa inanğan hagavdur" "The halter is a mute rope; he who trusts the horse is a fool" (Pekacar, 2006, p. 153).

"Yılqı daŋlıq (yıbançlıq), qoy baylıq" "The herd means fame (joy), the sheep means wealth" (Pekacar, 2006, p. 153).

"At uruçunu düşmanı" "The enemy of the horse thief" (Pekacar, 2006, p. 64).

"Eşek bulan arpa aşağınça, at bulan xum çayna" "Rather than eating barley with a donkey, chew sand with a horse" (Pekacar, 2006, p. 115).

The Sheep

Following the horse, the sheep is one of the animals most prominently featured in Kumyk proverbs. "From the ancient Turks onwards, the nomadic Turkic society made use of animals such as sheep and rams, raising them in flocks. As a symbol of docility, the sheep has frequently appeared on gravestones, in miniatures and in sculptures alongside animals such as 'the horse, the deer, the ram, the eagle, etc.'" (Doğan, 2001, p. 3). The use of animal motifs in the Turkish tombstone tradition is not merely a practice specific to the ancient Turkish period but continued to be practised in various regions in subsequent centuries. In this context, it is understood that animal motifs are not merely symbolic but also constitute an element of a continuous tradition. "In many regions of Anatolia, as well as in Azerbaijan and Central Asia, graves featuring ram, sheep and horse motifs are encountered" (Başbuğ, 1986, p. 18). This situation demonstrates that these animal motifs have become a common cultural symbol within the Turkish funerary tradition and that a unity of belief persists despite geographical differences. This symbolic depth of the sheep in Turkish culture is also reflected in Kumyk proverbs. The animal has acquired meanings that go beyond its mere economic value.

Twelve proverbs containing the word ‘sheep’ were identified in the Kumyk proverbs examined. In these proverbs, the sheep and the lamb often feature as representatives of innocence, fragility, sincerity or purity.

“Yılqı – daŋlıq (yıbançlıq), qoy baylıq” “The herd means fame (joy), the sheep means wealth” (Pekacar, 2006, p. 251).

“Qoy avzundan çöp almaş” “Hay cannot be taken from the sheep's mouth” (Pekacar, 2006, p. 184).

“Yünü uzun, quyruğu ullu qoy bolmas” “A sheep with long wool and a large tail does not exist” (Pekacar, 2006, p. 255).

“İt götermes, irk göterer” “The dog cannot carry it, the ram carries it” (Pekacar, 2006, p. 138).

“Toğuz qat opuraqdan toqlu teri ton qolay” “A lamb (sheep) skin is better than nine layers of clothing” (Pekacar, 2006, p. 211).

“Qorğaçnı qozu süzer” “The coward is stared down even by a lamb” (Pekacar, 2006, p. 183).

“Tutumluğa toqlu teri de mal bolur” “Even a lamb (kid) skin becomes wealth for the thrifty” (Pekacar, 2006, p. 214).

“Qoççaq qoy börünü aşı” “The brave sheep is the wolf's meal” (Pekacar, 2006, p. 181).

“Börü de, itler de yaraşsa, qotanda qoylar qalmas” “If the wolf and the dogs agree, no sheep remain in the fold” (Pekacar, 2006, p. 91).

“Qotanda qoy qırılsa, qıçıv (qotur) eçki baş bolur” “If the sheep die in the fold, the mangy goat becomes the leader” (Pekacar, 2006, p. 184).

“Tüznü bayı üy eter, tavnu bayı qoy eter” “The rich of the plain builds a house; the rich of the mountain raises sheep” (Pekacar, 2006, p. 216).

The Dog

The dog is an ancient animal associated with mythological and divine elements in Turkish cultural history. “The dog played a significant role in the religious, social and economic life of the ancient Turks. This role acquired by the dog in Turkish society has been confirmed by data from ethnographic (myths, epics, folk tales) and archaeological sources. The background to the attribution of a divine element to the dog in legends and creation myths largely lies in memories of the hunting era and the dog’s assistance to humans in hunting” (Akıncı, 2024, p. 396). However, in Kumyk proverbs, the dog stands out for its negative qualities, in direct contrast to this mythological glorification. In Kumuk proverbs, the dog is represented by negative qualities such as inconsistency, danger, betrayal, disloyalty and self-interest.

“Aq it mamuk satuvçunu can süymesi” “The white dog is the cotton seller's best friend” (Abdurahmanov, 1983, p. 44).

“Xantav busaŋ xabar, xatirsiz busaŋ çabar” “If it is docile, it grabs; if it is cruel, it bites (the dog)” (Pekacar, 2006, p. 226).

“İt gözü tütün görmes, görse de bütün görmes” “The dog's eye does not see smoke; even if it sees, it does not see the whole” (Pekacar, 2006, p. 138).

“İtli qonaq sıyınmas” “A guest with a dog cannot take shelter (or cannot stay)” (Pekacar, 2006, p. 139).

"İt bulan qurdaş bolsaŋ, tayaqnı taşlama" "If you befriend a dog, do not throw away your stick" (Pekacar, 2006, p. 138).

"Qayır itni tişleri tez tüşer" "The teeth of a quarrelsome dog fall out quickly" (Pekacar, 2006, p. 174).

"Asilsizni altı atası it bolur" "Six generations of a worthless (or immoral) person become dogs" (Pekacar, 2006, p. 58).

"Sutur it aşayğanda da ırıllar" "The insatiable dog growls even while eating" (Pekacar, 2006, p. 197).

"Börkge salğan bulan, börü bala it bolmas" "Putting a wolf cub in a hat does not make it a dog" (Pekacar, 2006, p. 91).

"Namart namartlığın, it itligin etmey qoymas" "The coward does not stop being cowardly (or the traitor does not stop being treacherous); the dog does not stop being a dog" (Pekacar, 2006, p. 151).

The Donkey

Kırbaş (2024) demonstrates that in proverbs of historical and contemporary Turkish dialects, the figure of the donkey is represented by twelve different negative traits, such as foolishness, worthlessness, laziness and ingratitude. Although there are a few positive examples, the overall picture shows that the donkey is identified with negative traits (Kırbaş, 2024, pp. 153–171). This negative connotation also appears in Kumyk proverbs in a similar manner.

Among the Kumuk proverbs examined, there are nine that contain the word 'donkey'. In these proverbs, the donkey is mostly used to convey meanings such as rudeness, insensitivity and ignorance. This animal is also used in cultural memory to signify someone who is hard-working but unappreciated. This situation demonstrates that the image of the donkey is not merely negative, but is also occasionally the subject of pity or criticism.

"Eşek işler, at aşar" "The donkey works, the horse eats" (Pekacar, 2006, p. 116).

"Eşek tapsaŋ, yesin qıdır" "If you find a donkey, look for its owner" (Pekacar, 2006, p. 117).

"Tulpar balası tuva ozar, eşek balası tura ozar" "The foal of a tulpar grows by being born; the foal of a donkey grows by standing" (Pekacar, 2006, p. 213).

"Qoduqğa on yıl bitse de, eşekden at bolmas" "Even if the foal reaches ten years, it does not become a horse from a donkey" (Pekacar, 2006, p. 181).

"Adam adamdır, bir kepegi bolmasa da eşek eşekdir, altından çulu bolsa da" "A man is a man, even if he has not a penny; a donkey is a donkey, even if it has a golden blanket" (Pekacar, 2006, p. 43).

"Eşek sapuran (saburnu) xadirin bilmes" "The donkey does not know the value of saffron (or patience/the patient one)" (Pekacar, 2006, p. 116).

"Eşek eşekni borçğa xaşır" "The donkey scratches another donkey into debt" (Pekacar, 2006, p. 116).

"Eşekni başın sıypasaŋ, başıŋa teber" "If you stroke a donkey's head, it will kick your head" (Pekacar, 2006, p. 116).

"Eşekni yağında tuğran buzav buzulur" "The calf standing next to a donkey becomes spoiled" (Pekacar, 2006, p. 116).

The Wolf

In Turkish culture, the wolf motif possesses a powerful semantic field rooted in mythological origin narratives and extending, over the course of history, to state symbolism. "The lineage of the Göktürks is traced back to a female wolf" (Kafesoğlu, 1999, p. 330). This mythological narrative has ensured that the wolf has become a decisive element in state administration, going beyond being merely a symbol of lineage. "Among the Turks, who have established great states, the wolf has become a symbol. In the Göktürks, it served as a state symbol on standards and flags" (Ögel, 1995, p. 115). In Turkish culture, the wolf is far more than merely an animal or a symbol; it has become a sacred value representing the very reason for the nation's existence. Furthermore, in creation epics, the wolf serves as a divine mother and a sacred guide ensuring the continuity of the Turkish lineage. This ancient animal, which guided the way out of Ergenekon, routed the enemy on the battlefields , and knew how to share even when starving, lives on in the Turkish nation's millennia-old memory as the embodiment of the most fundamental national values such as justice, loyalty, heroism and freedom. In this context, it is important to see how this sacred and positive image of the wolf in Turkish culture is reflected in Kumuk proverbs.

Eight proverbs containing the word wolf were identified in the examined sources. In proverbs, the wolf is used to mean danger, strength, and a penchant for freedom.

"İt tartar, börü yırtar" "The dog pulls, the wolf tears (pieces)" (Pekacar, 2006, p. 140).

"Börkge salğan bulan, börü bala it bolmas" "Putting it in a hat does not make a wolf cub a dog" (Pekacar, 2006, p. 91).

"Börü itden qorqmas, haplağannı süymes" "The wolf does not fear the dog; it does not like barking" (Pekacar, 2006, p. 91).

"Börü aç bara busa da, toq bara derler" "Even if the wolf goes hungry, they say it goes full" (Pekacar, 2006, p. 91).

"Börü de, itler de yaraşsa, qotanda qoylar qalmas" "If the wolf and the dogs agree, no sheep remain in the fold" (Pekacar, 2006, p. 91).

"Boranlı gün börü avda" "On a blizzard day, the wolf is hunting (Turkish: The wolf likes foggy weather)" (Pekacar, 2006, p. 90).

"Qoççaq qoy – börünü aşı" "The brave sheep is the wolf's meal" (Pekacar, 2006, p. 181).

The Crow

It is evident that certain animal figures play a defining role in the creation and origin myths of the Turks. "Among the Yakut Turks, there are clans who believe they are descended from the crow" (Ögel, 2010, I, p. 33). Within the framework of the belief in the Sky God and Shamanist traditions, it has been imagined as a sacred bird that takes on the form of shamans, carries messages between heaven and earth, and can establish a connection with the spirit world. The crow's most fundamental mythological function is its direct association with the concept of 'kut'divine power, blessing and legitimacy bestowed by God and its recognition as the bearer of this sacred power. In Uyghur myths, God's sending of three ravens who know all languages to the earth, the Karakalpak Turks' acceptance of the raven as a being that understands human speech, and the use of the terms "kargam, kargacım", clearly demonstrate that the crow carries positive connotations as a symbol of wisdom, sanctity and sincerity within Turkic communities (Bogenbayev & Calmırza, 2014; Söğüt, 2021; Çoruhlu, 1999). However, this sphere of positive meanings underwent a transformation with the Turks' adoption of Islam. "Influenced by the transitional period understanding of the Oghuz Turks, whilst the crow was neither positive nor negative, it acquired a wholly negative quality with the adoption of Islam. "Whilst the crow possessed a divine quality, working in collaboration with the

wolf to rescue the hero from dire straits, during this process it became completely separated from the wolf and acquired an ominous and unappealing quality" (Söğüt, 2021, p. 102). Thus, the crow, which in pre-Islamic times was associated with positive qualities such as luck, wisdom and salvation, became a symbol of ill omen, ingratitude and opportunism during the Islamic period. This shift in the crow's meaning within Turkish culture is clearly reflected in Kumuk proverbs.

Six proverbs containing the word 'crow' were identified in the proverbs examined. In Kumyk proverbs, the figure of the crow can largely be interpreted within a negative semantic field.

"Qaz yimik qıç(ğ)ıraman dep, qarğanı götü yırtılğan dey" "They say, 'I will shout like a goose,' but the crow's bottom got torn (Turkish: The chicken looked at the goose and tore its bottom)" (Pekacar, 2006, p. 176).

"Qarğa balasına apağım, kirpi balasına yımışağım değen" "The crow said to its young 'my white one,' and the hedgehog said to its young 'my soft one' (Turkish: The crow looked at its young and said 'my pure white child.' / The raven sees its young as a phoenix)" (Pekacar, 2006, p. 169).

"Qarçığa qartaysa qarğanı güller" "When the hawk grows old, it envies the crow" (Pekacar, 2006, p. 169).

"Qarğa qoznu biyikden taşlar" "The crow drops the walnut from high up" (Pekacar, 2006, p. 170).

"Başçısı (Tamazası) qarğa busa (bolsa), qonağan (qonğan) yeri poq bolur" "If the leader is a crow, the place where it lands becomes dung" (Pekacar, 2006, p. 77).

"Etsiz qoşğa qarğa qonmas" "A crow does not land on a hut (or shed) without meat" (Pekacar, 2006, p. 118).

"Qaz yimik qıç(ğ)ıraman dep, qarğağa qıyın gelgen" "The crow got into trouble saying 'I will shout like a goose'" (Pekacar, 2006, p. 176).

The Ox

Şirin's (2019) comprehensive study reveals that the ox has possessed a continuous sphere of positive and sacred meaning in Turkish culture, spanning from pre-Islamic times to the Republican Era. In Turkic dialects, the ox carries positive attributes such as "strong, large, robust, healthy"; whilst negative connotations like "foolish, thick-headed" observed in the Turkish, Azerbaijani and Uzbek languages are highlighted as imported meanings acquired later under Persian influence. This finding demonstrates that the image of the ox is fundamentally associated with positive values such as strength, endurance and productivity in Turkish culture. This positive connotation of the ox in Turkish culture is also reflected in Kumyk proverbs.

Nine proverbs containing the word 'ox' were identified in the Kumyk proverbs examined. In Kumyk proverbs, the ox is used to convey meanings such as strength, productivity, leadership and abundance.

"Ögüz erşi milikden" "The ugliness of the ox comes from being a pack animal" (Abdurahmanov, 1983, p. 159).

"Ögüz arıq busa üy semirer, ögüz semiz busa üy arıq bolur" "If the ox is weak, the house grows fat; if the ox is fat, the house becomes weak" (Pekacar, 2006, p. 159).

"Ögüz müyüzlü, sıyır kütsüz; sıyır müyüzlü, ögüz qutsuz bolur" "An ox with horns (means) a cow without grace; a cow with horns (means) an ox without luck (i.e., pitiable)" (Pekacar, 2006, p. 159).

"Ögüzüne güççü yetmegen arışın tüyer" "He who cannot manage his ox beats the cart's shaft" (Pekacar, 2006, p. 159).

"Ögüz bolacaq tana tanavundan belgili" "The calf that will become an ox is known by its nose ring" (Pekacar, 2006, p. 159).

"Çaban ögüz yoldaşın yoldan çığarır" "The sluggish ox leads its companion astray" (Pekacar, 2006, p. 95).

"Ortaq ögüzden oŋaça (yaman) tana yaxşı (buzav qolay)" "One's own calf (or bad calf) is better than a shared ox" (Pekacar, 2006, p. 156).

The Cat

In Turkish culture, whilst the cat does not carry the same mythological and symbolic weight as the horse or the wolf, it has established itself as a domestic and useful animal within everyday life. It has been associated with a positive image, particularly due to its cleanliness, loyalty and the close bond it forms with the household. This positive yet limited symbolic position of the cat in Turkish culture is also reflected in Kumyk proverbs.

Six proverbs containing the word 'cat' were identified in the Kumyk proverbs examined. In Kumyk proverbs, the cat is used to convey meanings such as order, harmony, management, selfishness and hidden rivalry.

"Mişik de adamğa yoldaşdır" "The cat is also a companion to man" (Pekacar, 2006, p. 149).

"Mişik saqlamağan çıçğan saqlar" "He who does not keep a cat raises mice" (Pekacar, 2006, p. 149).

"Mişikni qanatı bolsa, kökde quşnu qoymas edi" "If the cat had wings, it would not leave any bird in the sky" (Pekacar, 2006, p. 149).

"Mişik yoq yerde çıçğan baş göterer" "Where there is no cat, the mouse raises its head (Turkish: Where there is no cat, the mice play)" (Pekacar, 2006, p. 149).

"İtni tüyseŋ, mişik süyüner" "If you beat the dog, the cat rejoices" (Pekacar, 2006, p. 140).

"Mişikler çıçqanlar bulan dos bolsa, becende zat qalmas" "If cats become friends with mice, nothing remains in the barn" (Pekacar, 2006, p. 149).

The Hare

The hare is generally associated with intelligence, agility, and opportunism. As a small and fast animal, the hare symbolizes escaping from difficult situations and protecting oneself from dangers. These universal qualities of the hare gain a different dimension in Kumyk proverbs.

Five proverbs containing the word hare were identified in Kumyk proverbs. In Kumyk proverbs, the hare stands out with its uses such as necessity and opportunity.

"Ormandağı giyikden qoldağı qoyan qolay" "A hare in hand is better than a deer in the forest" (Pekacar, 2006, p. 155).

"Qoyandan arslan bolup görgen yoq" "No one has seen a lion become a hare" (Pekacar, 2006, p. 184).

"Arba bulan tavşan tutmas" "One cannot catch a hare with a cart" (Pekacar, 2006, p. 54).

"Tav tavşansız bolmas" "The mountain is not without hares" (Pekacar, 2006, p. 206).

The Pig

In Kumyk proverbs, the pig is among the animals identified with negative qualities. “As far as we can determine from historical sources, we see that there was no consumption of pork, pig breeding, or pig sacrifice among Turks from prehistoric times” (Büyükışıklar, 2023, p. 33). This excluded position of the pig in Turkish culture is directly reflected in Kumyk proverbs. As a natural result of this historical and cultural distance, the pig appears in Kumyk proverbs with negative meanings such as malice and insensitivity.

“İt yoluqsa tebip taydır, doŋuz yoluqsa yol ber” “If you encounter a dog, kick it away; if you encounter a pig, give way” (Pekacar, 2006, p. 141).

“Qabanğa atğan oq bolsun” “May the arrow you shot at the wild boar be (useful)” (Pekacar, 2006, p. 166).

“Birevnü yüregi deŋiz, birevnü yüregi doŋuz” “One's heart is the sea, another's heart is a pig” (Pekacar, 2006, p. 96).

“Qaban ölmey, it toymas” “Until the wild boar dies, the dog does not get full” (Pekacar, 2006, p. 166).

Conclusion

The findings reveal the extent to which animal imagery in Kumyk proverbs serves as a functional means of transmitting cultural values. This study has examined the imagery of the horse, sheep, lamb, ram, ox, bull, donkey, dog, wolf (börü), crow, hare, cat and pig found in Kumyk proverbs. The analysis revealed that animal imagery is not merely an element of oral narration but is also used as functional symbols in the transmission of social values, moral norms and cultural memory.

As the most frequently mentioned animal in Kumyk proverbs, the horse represents positive values such as nobility, strength, merit, agility, fame and social prestige. Holding a significant place in the historical and military memory of the Turks, the horse also serves as a measure of value in Kumyk culture. Sheep, lambs and rams, on the other hand, are associated with concepts of economic prosperity, wealth, innocence and resilience. As a natural reflection of pastoral culture, the abundance of sheep symbolises wealth, whilst the ram symbolises strength and leadership.

The ox represents the fundamental pillars of the economic order, being linked to strength, productivity and abundance. In particular, the fact that the ox historically possesses a positive and sacred connotation indicates that its usage in Kumyk proverbs is shaped around the themes of strength and resilience.

Unlike other animals, the wolf is a symbol with mythological depth. Linked to Turkic creation myths and state symbolism, the wolf is associated with the concepts of danger, power and freedom in Kumyk proverbs. This demonstrates that mythological memory is kept alive within cultural continuity through proverbs. The crow, whilst associated with the concepts of wisdom and sanctity in the pre-Islamic period, has undergone a narrowing of meaning in the Islamic era and is now predominantly used with negative connotations. In Kumyk proverbs, the crow is characterised by qualities such as irrationality, deficiency and inappropriateness, though it occasionally carries connotations of cunning and quick-wittedness.

The images of the donkey and the dog are largely represented by negative values. The donkey is associated with rudeness, insensitivity, ignorance and incompetence. The dog, on the other hand, has been associated with betrayal, self-interest, inconsistency and danger. This demonstrates that proverbs reinforce social behavioural norms through negative examples. The pig, similarly, features

as an entirely negative symbol due to historical and religious contexts. It carries connotations of ill will and insensitivity.

The cat and the hare, on the other hand, are animals that derive their meaning primarily from the context of everyday life. The cat represents order, harmony, management and covert competition. The hare is associated with concepts of opportunity, realism and moderation. These animals appear in proverbs as auxiliary metaphors that reflect pragmatic life wisdom.

When assessed generally, it is evident that the animal imagery found in Kumyk proverbs largely aligns with the historical, economic and mythological codes of Turkish culture. Through animals, fundamental values such as power, nobility, abundance, loyalty, merit, moral decay, social order and leadership are conveyed within a symbolic language. This demonstrates that Kumuk proverbs are not merely products of oral culture; they constitute a multi-layered system of values that carries the continuity of Turkish cultural memory.

Table 1. Connotative Fields of Animal Imagery in Kumuk Proverbs

Animal	**Positive Connotations**	**Negative Connotations**
Horse	nobility, strength, agility, fame, companionship	—
Sheep / Lamb / Ram	wealth, abundance, innocence, resilience, leadership	—
Ox	strength, productivity, abundance	—
Wolf	strength, freedom, leadership	danger
Cat	order, harmony, management	selfishness, hidden rivalry
Rabbit	necessity, possibility, practicality	—
Donkey	—	rudeness, insensitivity, ignorance
Dog	—	betrayal, disloyalty, inconsistency, self-interest
Crow	—	irrationality, inappropriateness, ill-omenedness
Pig	—	malice, callousness

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Kumuk Atasözlerinde Hayvan İmgelerinin İşlevi

Giriş

Dil, bir kültürün taşıyıcısı ve yansıtıcısıdır. Atasözleri ise milletlerin ortak bilgeliğini, deneyimlerini ve değer yargılarını özetleyen en önemli dilsel unsurlardan biridir. Bu çalışma, Kumuk Türkçesinde hayvan adlarının atasözleri içindeki kullanımlarını inceleyerek, bu imgelerin arkasındaki kültürel kodları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. "Atasözlerinde anlatıma canlılık ve güç kazandırmak için metaforlara başvurulmaktadır. Metafor olarak hayvan imgeleri sözlü ve yazılı anlatımda sıklıkla kullanılmaktadır. Atasözlerinde sıklıkla kullanılan metaforlardan hayvan imgelerine dayanan ifadeler zoonimler olarak karşılık bulur" (Küçük ve Zeyrek, 2023, s. 3). Bu yaklaşım, hayvan imgelerinin kültürel kodlar taşıyan metaforik unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da atasözlerinde geçen hayvan adları, zoonimler bağlamında ele alınarak kültürel anlam alanları bakımından incelenmiştir. Atasözlerinin temel işlevi olan yol gösterme ve öğüt verme, Türk Dünyası atasözlerinde sıklıkla hayvan imgeleri aracılığıyla somutlaştırılır. İnsan doğasıyla paralellik gösteren bu hayvansal özellikler, mecaz ve benzetmelerle işlenerek kişilere ayna tutar ve onları davranışlarını gözden geçirmeye sevk eder. "Türk atasözlerinde hayvanlar vazgeçilmez ögelerdir. Atasözlerinde hayvanlar, mecazî olarak veya gerçek özellikleri dikkate alınıp kişileştirilerek vurgulanırlar. Hayvanlar verilmek istenen öğüdün, anlatılmak istenen düşüncenin sembol kahramanlarıdır" (Doğan ve Bayraktar, 2002, s. 1). Bu değerlendirme, atasözlerinde hayvanların yalnızca anlatım unsuru değil, aynı zamanda kültürel ve sembolik anlam taşıyan temel öğeler olduğunu göstermektedir. Bu sembolik ve işlevsel kullanımın kökeni ise Türk kültüründe hayvanların tarihsel ve toplumsal konumuyla yakından ilişkilidir. "Türkler hayvanların etinden sütünden beslenme ihtiyacını gidermiş, ulaşımda hayvanlardan yararlanmış, giyim-kuşamda hayvanların derilerini kullanmış, kutsal gördükleri hayvanları inanç dünyasına taşımış, zaman kavramını belirlemede hayvanlardan yararlanmıştır. Bunlara ilave olarak kültür hayatlarında da hayvan adlarına yer vermiştir; sanatlarında, edebiyatlarında, destanlarında, şarkılarında, türkülerinde, şiirlerinde, atasözlerinde, deyimlerinde hayvan adlarını sıkça kullanmıştır" (Bayrak, 2020, s.3). Bu durum, hayvan adlarının Türk kültüründe yalnızca ekonomik ve gündelik yaşamla sınırlı kalmadığını; aynı zamanda dilsel ve edebî üretimin temel sembolik unsurlarından biri hâline geldiğini ortaya koymaktadır. "Eski Türk boylarından bazıları, kendilerinin bir hayvandan türediklerine inanmışlardır. M. S. 400 senelerinde Orta Asyadaki Türk kabilesi Kao-çılar (Çinliler o devirdeki Orta Asya Türk Kabilelerine genel bir ad olarak Kao-çı isminini veriyorlardı.), efsaneye göre Hükümdarlarının kızının kurtla evlenmesi sonucu, kurttan türemişlerdir" (Ögel, 1971, s. 14-18). Bu mitolojik ve tarihsel arka plan, Kumuk atasözlerinde hayvan imgelerinin neden bu denli güçlü ve sembolik bir şekilde kullanıldığını anlamak açısından önemlidir.

Türkiye'de Kumuk atasözleri üzerine yapılan çalışmaların temelini Abdurrahmanov'un *Aytıvlar ve Atasözleri* adlı eseri oluşturmaktadır (Abdurrahmanov, 1983). Bu eser, Kumuk atasözlerinin derlenmesi ve sistematik biçimde ortaya konulması açısından öncü nitelik taşımaktadır.

Türkiye'de konuya yönelik ilk akademik incelemelerden biri Çeneli tarafından yapılmıştır; araştırmacı, 1984 yılında Türk Kültürü dergisinde 57 Kumuk atasözünü incelemiştir (Pekacar, 2006, s. 7). Kaymaz (1997) ise Kardeş Ağızlar dergisinde yayımladığı çalışmasında 250 Kumuk atasözünü değerlendirmiştir.

Türkiye'de Kumuk atasözleri üzerine yapılan en kapsamlı çalışma Pekacar'a (2006) aittir. Pekacar, 3006 atasözünü yayımlayarak alan yazına önemli bir katkı sunmuştur; ayrıca Türkiye Türkçesi ile yaptığı karşılaştırmada 66 atasözünün aynı olduğunu, 305 atasözünün ise anlam bakımından örtüştüğünü ortaya koymuştur.

Yöntem ve Kapsam

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup verilerin analizinde semantik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda öncelikle Pekacar (2006) ve Abdurrahmanov (1983) tarafından yapılan çalışmalar taranarak hayvan adı içeren atasözleri tespit edilmiştir. Bu atasözleri özgün biçimleri ve Türkiye Türkçesindeki karşılıklarıyla listelenmiştir. Analiz aşamasında atasözleri hayvan türlerine göre sınıflandırılmış, ardından her bir atasözünde yer alan hayvan adının hangi anlamda kullanıldığı, hangi insan özelliğiyle ilişkilendirildiği, olumlu mu olumsuz mu olduğu ve mecaz içerip içermediği soruları temel alınarak incelenmiştir. Elde edilen anlam kodları, anlam yakınlığı, karşıtlık ilişkileri, kültürel ve mitolojik arka plan ile toplumsal işlev ölçütleri dikkate alınarak tematik kategoriler hâline getirilmiştir. Kumuk atasözlerinde yer alan hayvan imgelerinin asalet ve prestij, zenginlik ve bereket, güç ve liderlik, özgürlük ve bağımsızlık, sadakatsizlik ve değersizlik ve kabalık, toplumsal uyarı, düzen ve idare, ölçülülük ve gerçekçilik gibi kategoriler etrafında şekillenen sistemli bir kültürel kodlar bütünü oluşturduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada bazı hayvan türleri (tavşan, boğa, domuz) yalnızca birkaç atasözüyle temsil edilmektedir. Bu durum, söz konusu hayvanlara ilişkin kültürel anlamlar hakkında genelleme yapılmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle, az örnekli hayvanlar için yapılan değerlendirmeler, yalnızca tespit edilen atasözleri bağlamında sunulmuştur.

Dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığı, aynı zamanda kültürel hafızanın ve toplumsal değerlerin taşıyıcısı olduğu gerçeğinden hareketle, bu araştırma Kumuk Türklerinin geleneksel yaşam biçimi, inanç sistemleri ve sosyal yaşantısı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu çalışmada da atasözlerinde yer alan hayvan adları, zoonimler bağlamında ele alınarak kültürel anlam alanları bakımından incelenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, Kumuk Türkçesi atasözlerinde yer alan hayvan adlarının kullanım sıklığı, temsil ettikleri değer alanları ve anlam üretimindeki işlevleri ortaya konulmaktadır. Tespit edilen atasözleri semantik kategoriler altında sınıflandırılmış, her bir hayvan imgesinin hangi toplumsal ve kültürel değerlerle ilişkilendirildiği belirlenmiştir.

At

Kumuk atasözlerinde en sık rastlanan hayvan imgesi attır. Bu nedenle incelemeye at ile başlanması yerinde olacaktır. "Atın ehlileştirilmesi ve atlı çoban kültürünün oluşturulması, günümüz araştırmalarında ilk olarak Türklere atfedilen bir süreçtir" (Koppers, 1941, s. 471). Söz konusu ehlileştirme sürecinin ardından at, Türk toplulukları için yalnızca bir binit aracı olmanın ötesinde anlamlar kazanmıştır. Bu kültürel mirasın tabii uzantısı olarak Türklerin sosyal, askerî, iktisadî ve dinî yapılanmasında atın önemli bir konuma sahip olduğu arkeolojik buluntular, yüzey araştırmaları ve yerli yabancı yazılı kaynaklarla açık biçimde belgelenmiştir. Bunun yanı sıra, atın yalnızca dünyevi hayatta değil, ölüm sonrası inançlarda da kutsal bir konumu bulunmaktadır; Tanrı'ya, atalara ve cenaze törenlerinde ölen kişiye at kurban edilmesi, bu hayvanın Türklerin dinî-törensel hafızasındaki derin izlerini göstermektedir (Durmuş, 2021, s. 9). Atın Türk kültüründeki bu çok anlamlı yapısı, Kumuk atasözlerine de doğrudan yansımıştır.

İncelenen kaynaklarda at adının semantik ve kültürel bağlamda kullanıldığı yirmi atasözü tespit edilmiştir. Bu atasözlerinde at asillik, çeviklik, zekilik, şöhret, arkadaşlık ve güç gibi olumlu değerlerle ön plana çıkmıştır.

"Yorğağa mingen yol taŋlar" "Yorga ata binen yol seçer" (Pekacar, 2006, s. 254).

"Rum at busa da, azğanı arbanı tartmas" "Rum at ise de, zayıfı arabayı çekmez" (Abdurahmanov, 1983, s. 207).

"Ananayğa amırak, at kullukğa ciğerli" "Anasına sevimli at işe istekli" (Abdurahmanov, 1983, s. 50).

"Bir atğa bir qamuçu taman" "Bir ata bir kamçı yeter" (Pekacar, 2006, s. 85).

"At yamanı tavğa üyür" "Atın kötüsü dağa dost" (Abdurahmanov, 1983, s. 59).

"Atğa yürügende ur qamuçunu" "Ata yürüyünce vur kamçıyı" (Pekacar, 2006, s. 63).

"Arğumaqnı aqsağanı ölgeni" "Argumağın aksaması, ölmesi (demektir.)" (Pekacar, 2006, s. 54).

"Arğumaq- senden ariv at bolmas" "Argamak, senden güzel at olmaz" (Pekacar, 2006, s. 54).

"Atıŋ örçük busa, min de qaç" "Atın huysuz ise bin de kaç" (Pekacar, 2006, s. 63).

"Noqta bir tilsiz bavdur, atğa inanğan hagavdur" "Yular bir dilsiz bağdır, ata inanan aptaldır" (Pekacar, 2006, s. 153).

"Yılqı –daŋlıq(yıbançlıq), qoy –baylıq" "Yılkı şöhret(neşe), koyun zenginlik" (Pekacar, 2006, s. 153).

"At uruçunu düşmanı" "At hırsızın düşmanı." (Pekacar, 2006, s. 64)

"Eşek bulan arpa aşağınça, at bulan xum çayna" "Eşek ile arpa yemektense at ile kum çiğne" (Pekacar, 2006, s. 115).

Koyun

Atın ardından Kumuk atasözlerinde en çok öne çıkan hayvanlardan biri de koyundur. "Eski Türklerden itibaren, göçebe Türk toplumu, koyun ve koç gibi hayvanlardan faydalanmışlar, sürüler hâlinde beslemişlerdir. Koyun uysallığın simgesi olarak "at, geyik, koç, kartal vb." hayvanlar ile birlikte mezar taşlarında, minyatürlerde ve heykellerde sıkça yer almıştır" (Doğan, 2001, s. 3). Türk mezar taşı geleneğinde hayvan motiflerinin kullanımı, yalnızca Eski Türk devrine ait bir uygulama olmayıp, sonraki yüzyıllarda da farklı bölgelerde icra edilmeye devam etmiştir. Bu bağlamda hayvan motiflerinin yalnızca sembolik değil, aynı zamanda süreklilik arz eden bir gelenek unsuru olduğu anlaşılmaktadır. "Anadolu'nun pek çok bölgesinde, Azerbaycan ve Orta Asya'ya doğru da, koç, koyun ve at motifli mezarlara rastlanmaktadır" (Başbuğ, 1986, s. 18). Bu durum, söz konusu hayvan motiflerinin Türk mezar geleneğinde ortak bir kültürel sembol hâline geldiğini ve coğrafi farklılıklara rağmen inanç birliğinin sürdüğünü göstermektedir. Koyunun Türk kültüründeki bu sembolik derinliği, Kumuk atasözlerine de yansımıştır. Hayvan, yalnızca ekonomik bir değer olmanın ötesinde anlamlar kazanmıştır.

İncelenen Kumuk atasözlerinde koyun adını içeren on iki atasözü tespit edilmiştir. Atasözlerinde koyun ve kuzu çoğu zaman masumluk, kırılganlık, içtenlik veya saflığın temsilcisi olarak ön plana çıkmıştır.

"Yılqı daŋlıq(yıbançlıq), qoy baylıq" "Yılkı şöhret(neşe), koyun zenginlik"(Pekacar, 2006, s. 251).

"Qoy avzundan çöp almaş" "Koyunun ağzından ot alınmaz"(Pekacar, 2006, s. 184).

"Yünü uzun, quyruğu ullu qoy bolmas" "Yünü uzun, kuyruğu büyük koyun olmaz"(Pekacar, 2006, s. 255).

"İt götermes, irk göterer" "İt kaldırmaz, koç kaldırır"(Pekacar, 2006, s. 138).

"Toğuz qat opuraqdan toqlu teri ton qolay" "Dokuz kat giysiden toklu (koyun) postu iyi"(Pekacar, 2006, s. 211).

"Qorğaçnı qozu süzer" "Korkağı kuzu süzer" (Pekacar, 2006, s. 183).

"Tutumluğa toqlu teri de mal bolur" "Tutumluya toklu(kuzu) postu da mal olur"(Pekacar, 2006, s. 214).

"Qoççaq qoy börünü aşı" "Cesur koyun, kurdun yemeği" (Pekacar, 2006, s. 181).

"Börü de, itler de yaraşsa, qotanda qoylar qalmas" "Kurt köpeklerle anlaşırsa, ağılda koyun kalmaz" (Pekacar, 2006, s. 91).

"Qotanda qoy qırılsa, qıçıv (qotur) eçki baş bolur" "Ağılda koyun kırılırsa uyuz keçi baş olur" (Pekacar, 2006, s. 184).

"Tüznü bayı üy eter, tavnu bayı qoy eter" "Ovanın zengini ev yapar, dağın zengini koyunu besler" (Pekacar, 2006, s. 216).

İt

Köpek, Türk kültür tarihinde mitolojik ve ilahi unsurlarla ilişkilendirilen kadim bir hayvandır. "Eski Türklerin dini, sosyal ve ekonomik yaşamında köpek önemli bir role sahip olmuştur. Köpeğin Türk toplumunda edindiği bu rol, etnografik (mitler, destanlar, halk hikayeleri) ve arkeolojik kaynakların sunduğu verilerle tasdik edilmiştir. Efsane ve yaradılış mitlerinde köpeğe ilahi bir unsur yüklenmesinin arka planında çoğunlukla avcılık dönemlerine ait anılar ve köpeğin avlanmada insana yardımcı olması yatmıştır" (Akıncı, 2024, s. 396). Ancak Kumuk atasözlerinde köpek, bu mitolojik olumlamanın tam aksine, olumsuz nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Kumuk atasözlerinde köpek tutarsızlık, tehlike, ihanet, sadakatsizlik ve çıkar gibi olumsuz niteliklerle temsil edilmektedir.

"Aq it mamuk satuvçunu can süymesi" "Ak it, pamuk satıcısının can dostu" (Abdurahmanov, 1983, s. 44).

"Xantav busaŋ xabar, xatirsiz busaŋ çabar" "Alık isen kapar, acımasız isen ısırır (köpek)" (Pekacar, 2006, s. 226).

"İt gözü tütün görmes, görse de bütün görmes" "Köpeğin gözü duman görmez, görse de bütün görmez" (Pekacar, 2006, s. 138).

"İtli qonaq sıyınmas" "Köpekli konuk sığınmaz (veya barınmaz)" (Pekacar, 2006, s. 139).

"İt bulan qurdaş bolsaŋ, tayaqnı taşlama" "Köpekle arkadaş olursan, sopayı bırakma" (Pekacar, 2006, s. 138).

"Qayır itni tişleri tez tüşer" "Kavgacı köpeğin dişleri tez düşer" (Pekacar, 2006, s. 174).

"Asilsizni altı atası it bolur" "Asil olmayanın (veya ahlâksızın) altı atası it olur" (Pekacar, 2006, s. 58).

"Sutur it aşayğanda da ırıllar" "Gözü doymaz it, yerken de hırlar" (Pekacar, 2006, s. 197).

"Börkge salğan bulan, börü bala it bolmas" "Börke koymakla kurt yavrusu köpek olmaz" (Pekacar, 2006, s. 91).

"Namart namartlığın, it itligin etmey qoymas" "Namert namertliğini(veya hain hainliğini), it itliğini yapmadan durmaz" (Pekacar, 2006, s. 151).

Eşek

Kırbaş (2024), tarihî ve çağdaş Türk lehçelerindeki atasözlerinde eşek figürünün akılsızlık, değersizlik, tembellik, nankörlük gibi on iki farklı olumsuz nitelikle temsil edildiğini ortaya koymaktadır. Az sayıda olumlu örnek bulunmakla birlikte, genel tablo eşeğin olumsuz vasıflarla özdeşleştirildiğini göstermektedir (Kırbaş, 2024, s. 153-171). Bu olumsuz anlam dairesi Kumuk atasözlerinde de benzer şekilde karşımıza çıkmaktadır.

İncelenen Kumuk atasözlerinde eşek adını içeren dokuz atasözü bulunmaktadır. Atasözlerinde eşek çoğunlukla kabalık, duyarsızlık, cahillik gibi anlamlarda kullanılmıştır. Bu hayvan, kültürel hafızada çalışkan ama kıymeti bilinmeyen anlamında da kullanılmaktadır. Bu durum, eşek imgesinin yalnızca olumsuzlanmadığını, zaman zaman acıma veya eleştiri konusu da yapıldığını göstermektedir.

"Eşek işler, at aşar" "Eşek çalışır, at yer" (Pekacar, 2006, s. 116).

"Eşek tapsaŋ, yesin qıdır" "Eşek bulursan sahibini ara" (Pekacar, 2006, s. 117).

"Tulpar balası tuva ozar, eşek balası tura ozar" "Tulpar yavrusu doğarak büyür, eşek yavrusu durarak büyür" (Pekacar, 2006, s. 213).

"Qoduqğa on yıl bitse de, eşekden at bolmas" "Sıpa on yaşına gelse de eşekten at olmaz" (Pekacar, 2006, s. 181).

"Adam adamdır, bir kepegi bolmasa da eşek eşekdir, altından çulu bolsa da" "Adam adamdır, bi kuruşu olmasa da; eşek eşektir, altından çulu olsa da" (Pekacar, 2006, s. 43).

"Eşek sapuran (saburnu) xadirin bilmes" "Eşek safranın (sabrın veya sabırlının) kadrini bilmez"(Pekacar, 2006, s. 116).

"Eşek eşekni borçğa xaşır" "Eşek, eşeği borca kaşır" (Pekacar, 2006, s. 116).

"Eşekni başın sıypasaŋ, başıŋa teber" "Eşeğin başını okşarsan başına teper" (Pekacar, 2006, s. 116).

"Eşekni yağında tuğran buzav buzulur" "Eşeğin yanında duran buzağı bozulur" (Pekacar, 2006, s. 116).

Börü

Türk kültüründe kurt motifi, mitolojik köken anlatılarıyla temellenen ve tarihsel süreç içerisinde devlet sembolizmine kadar uzanan güçlü bir anlam alanına sahiptir. "Göktürklerin hanedan soyu dişi kurda dayandırılmıştır" (Kafesoğlu, 1999, s. 330). Bu mitolojik köken anlatısı, kurdun yalnızca bir soy sembolü olmanın ötesinde devlet idaresinde de belirleyici bir unsur hâline gelmesini sağlamıştır. "Büyük devletler kurmuş olan Türklerde kurt, bir sembol haline gelmiştir. Göktürklerde tuğlar ile bayraklarda devlet sembolü olmuştur" (Ögel, 1995, s. 115). Kurt, Türk kültüründe yalnızca bir hayvan veya sembol olmanın çok ötesinde, milletin varlık sebebine dönüşmüş kutsal bir değerdir. Bunun yanı sıra kurt, türeyiş destanlarında ilahî bir anne olarak Türk soyunun devamlılığını sağlayan kutsal bir rehberdir. Ergenekon'dan çıkışta yol gösteren, savaş meydanlarında düşmanı bozguna uğratan, aç kaldığında dahi paylaşmayı bilen bu kadim hayvan, Türk milletinin binlerce yıllık hafızasında adalet, sadakat, kahramanlık ve hürriyet gibi en temel milli değerlerin somutlaşmış hâli olarak yaşamaktadır. Bu bağlamda Türk kültüründeki bu kutsal ve olumlu kurt imgesinin, Kumuk atasözlerine nasıl yansıdığını görmek önemlidir.

İncelenen kaynaklarda kurt sözünü içeren sekiz atasözü tespit edilmiştir. Kurt atasözlerinde tehlike, kuvvet, özgürlüğe düşkünlük anlamlarında kullanılmaktadır.

"İt tartar, börü yırtar" "İt çeker, kurt yırtar (parçalar)"(Pekacar, 2006, s. 140).

"Börkge salğan bulan, börü bala it bolmas" "Börke koymakla kurt yavrusu köpek olmaz" (Pekacar, 2006, s. 91).

"Börü itden qorqmas, haplağannı süymes" "Kurt itten korkmaz, havlamayı sevmez"(Pekacar, 2006, s.91).

"Börü aç bara busa da, toq bara derler" "Kurt aç olsa da tok görünür derler"(Pekacar, 2006, s. 91).

"Börü de, itler de yaraşsa, qotanda qoylar qalmas" "Kurt köpeklerle anlaşırsa, ağılda koyun kalmaz"(Pekacar, 2006, s. 91).

"Boranlı gün börü avda" "Tipili gün kurt avda (TT. Kurt sisli havayı sever.)" (Pekacar, 2006, s. 90).

"Qoççaq qoy –börünü aşı" "Cesur koyun, kurdun yemeği"(Pekacar, 2006, s. 181).

"Börü de, itler de yaraşsa, qotanda qoylar qalmas" "Kurt köpeklerle anlaşırsa, ağılda koyun kalmaz" (Pekacar, 2006, s. 91).

Karga

Türklerin türeyiş ve köken anlatılarında bazı hayvan figürlerinin belirleyici rol üstlendiği görülmektedir. "Yakut Türkleri'nde kargadan türediklerine inanan boylar mevcuttur" (Ögel, 2010, I, s. 33). Gök Tanrı inancı ve Şamanist gelenek çerçevesinde şamanların suretine büründüğü, gök ile yer arasında haber taşıyan ve ruhlar âlemiyle bağlantı kurabilen kutsal bir kuş olarak tahayyül edilmiştir. Karganın en temel mitolojik işlevi, Tanrı'dan gelen ilahî güç, bereket ve meşruiyet anlamındaki "kut" kavramıyla doğrudan ilişkilendirilmesi ve bu kutsal gücün taşıyıcısı olarak görülmesidir. Uygur mitlerinde Tanrı'nın tüm dilleri bilen üç kargayı yeryüzüne göndermesi, Karakalpak Türklerinde karganın insan dilinden anlayan bir varlık olarak kabul edilmesi ve Kazak kültüründe en yakın kişilere "kargam, kargacım" hitabıyla seslenilmesi, karganın Türk topluluklarında bilgelik, kutsallık ve samimiyetin sembolü olarak olumlu anlamlar taşıdığını açıkça göstermektedir (Bogenbayev & Calmırza, 2014; Söğüt, 2021; Çoruhlu, 1999). Ancak bu olumlu anlam dairesi, Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte değişime uğramıştır. "Oğuz Türklerinin geçiş dönemi anlayışının da etkisiyle karga ne olumlu ne olumsuzken İslamiyet'in kabulü ile tamamen olumsuz bir nitelik kazanmıştır. Karga, kurt ile iş birliği yaparak kahramanı güç durumlardan kurtaran ilahi sayılabilecek bir niteliğe sahipken bu süreçte kurttan tamamen ayrılarak uğursuz ve sevimsiz bir nitelik kazanmıştır" (Söğüt, 2021, s. 102). Böylece İslamiyet öncesinde kut, bilgelik ve kurtarıcılık gibi olumlu niteliklerle özdeşleştirilen karga, İslami dönemde uğursuzluk, nankörlük ve fırsatçılık sembolü hâline gelmiştir. Karganın Türk kültüründeki bu anlam dönüşümü, Kumuk atasözlerine açık biçimde yansımaktadır.

İncelenen atasözlerinde karga sözü içeren altı atasözü tespit edilmiştir. Kumuk atasözlerinde karga figürü, büyük ölçüde olumsuz anlam alanı içerisinde değerlendirilebilir.

"Qaz yimik qıç(ğ)ıraman dep, qarğanı götü yırtılğan dey" "Kaz gibi bağıracağım diye, karganın götü yırtılmış derler (TT. Tavuk kaza bakmış da kıçını yırtmış.)"(Pekacar, 2006, s. 176).

"Qarğa balasına apağım, kirpi balasına yımışağım değen" "Karga yavrusuna apağım, kirpi yavrusuna yumuşağım dermiş (TT. Karga yavrusuna bakmış "Benim ak pak evlâdım."demiş. / Kuzguna yavrusu anka görünür.)" (Pekacar, 2006, s. 169).

"Qarçığa qartaysa qarğanı güller" "Aladoğan yaşlanırsa kargayı kıskanır"(Pekacar, 2006, s. 169).

"Qarğa qoznu biyikden taşlar" "Karga cevizi yüksekten atar"(Pekacar, 2006, s. 170).

"*Başçısı (Tamazası)qarğa busa(bolsa), qonağan(qonğan) yeri poq bolur"* "Önderi karga ise, konduğu yer bok olur" (Pekacar, 2006, s.77).

"Etsiz qoşğa qarğa qonmas" "Etsiz alaçığa (veya kulübeye) karga konmaz" (Pekacar, 2006, s. 118).

"Qaz yimik qıç(ğ)ıraman dep, qarğağa qıyın gelgen" "Kaz gibi bağıracağım diye, kargaya belâ gelmiş"(Pekacar, 2006, s. 176).

Öküz

Şirin'in (2019) kapsamlı çalışması, öküzün Türk kültüründe İslamiyet öncesinden Cumhuriyet Dönemi'ne kadar kesintisiz süren olumlu ve kutsal bir anlam dairesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Türk lehçelerinde öküz, "güçlü, iri yarı, gürbüz, sağlıklı" anlamlarıyla olumlu nitelikler taşırken; Türkiye, Azerbaycan ve Özbekistan Türkçelerinde görülen "aptal, kalın kafalı" gibi menfi anlamlar, Farsça etkisiyle sonradan kazanılmış ithal anlamlar olduğu vurgulanmıştır. Bu tespit, öküz imgesinin Türk kültüründe esasen güç, dayanıklılık ve üretkenlik gibi olumlu değerlerle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Öküzün Türk kültüründeki bu olumlu anlamı, Kumuk atasözlerinde de benzer şekilde karşımıza çıkmaktadır.

İncelenen Kumuk atasözlerinde öküz adını içeren dokuz atasözü tespit edilmiştir. Kumuk atasözlerinde öküz güç, üretkenlik, liderlik, bereket gibi anlamlarda kullanılmıştır.

"Ögüz erşi milikden" "Öküzün çirkinliği binek hayvanı olmasından" (Abdurahmanov, 1983, s. 159).

"Ögüz arıq busa üy semirer, ögüz semiz busa üy arıq bolur" "Öküz zayıf olsa ev semirir, öküz semiz olsa ev zayıf olur" (Pekacar, 2006, s. 159).

"Ögüz müyüzlü, sıyır kütsüz; sıyır müyüzlü, ögüz qutsuz bolur" "Öküz boynuzlu sığır, alımsız; sığır boynuzlu öküz kutsuz(yani acınacak durumda) olur" (Pekacar, 2006, s. 159).

"Ögüzüne güççü yetmegen arışın tüyer" "Öküzüne gücü yetmeyen arabanın okunu döver" (Pekacar, 2006, s. 159).

"Ögüz bolacaq tana tanavundan belgili" "Öküz olacak dana burun deliğinden belli olur" (Pekacar, 2006, s. 159).

"Çaban ögüz yoldaşın yoldan çığarır" "Mıymıntı öküz yoldaşını yoldan çıkarır" (Pekacar, 2006, s. 95).

"Ortaq ögüzden oŋaça (yaman) tana yaxşı (buzav qolay)" "Ortak öküzden kendi veya tek danan (kötü buzağı) yeğ (iyi)" (Pekacar, 2006, s. 156).

Kedi

Türk kültüründe kedi, at veya kurt kadar mitolojik ve sembolik bir ağırlığa sahip olmamakla birlikte, gündelik hayatın içinde, evcil ve faydalı bir hayvan olarak yer edinmiştir. Özellikle temizliği, sadakati ve ev halkıyla kurduğu yakın ilişki sebebiyle olumlu bir imajla anılmıştır. Kedinin Türk kültüründeki bu olumlu ancak sınırlı sembolik konumu, Kumuk atasözlerine de yansımıştır.

İncelenen Kumuk atasözlerinde kedi sözünü içeren altı atasözü tespit edilmiştir. Kumuk atasözlerinde kedi düzen, uyum, idare, bencillik, saklı rekabet gibi anlamlarda kullanılmaktadır.

"Mişik de adamğa yoldaşdır" "Kedi de adama yoldaştır"(Pekacar, 2006, s. 149).

"Mişik saqlamağan çıçğan saqlar" "Kedi beslemeyen sıçan besler"(Pekacar, 2006, s. 149).

"Mişikni qanatı bolsa, kökde quşnu qoymas edi" "Kedinin kanadı olsaydı, gökte kuş koymazdı" (Pekacar, 2006, s. 149).

"Mişik yoq yerde çıçğan baş göterer" "Kedi olmayan yerde sıçan başkaldırır" (TT. Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar.) (Pekacar, 2006, s. 149).

"İtni tüyseŋ, mişik süyüner" "Köpeği döversen kedi sevinir" (Pekacar, 2006, s. 140).

"Mişikler çıçqanlar bulan dos bolsa, becende zat qalmas" "Kediler sıçanlarla dost olursa, ambarda bir şey kalmaz"(Pekacar, 2006, s. 149).

Tavşan

Tavşan genellikle zeka, çeviklik ve fırsatçılık ile ilişkilendirilir. Küçük ve hızlı bir hayvan olarak tavşan, zor durumlarda kaçmayı ve tehlikelerden korunmayı simgeler. Tavşanın bu evrensel nitelikleri, Kumuk atasözlerinde farklı bir boyut kazanmaktadır.

Kumuk atasözlerinde tavşan sözünü içeren beş atasözü tespit edilmiştir. Kumuk atasözlerinde tavşan gereklilik, imkân gibi kullanımlarıyla ön plana çıkmıştır.

"Ormandağı giyikden qoldağı qoyan qolay" "Ormandaki geyikten eldeki tavşan iyi" (Pekacar, 2006, s. 155).

"Qoyandan arslan bolup görgen yoq" "Tavşandan arslan olduğunu gören yok" (Pekacar, 2006, s. 184).

"Arba bulan tavşan tutmas" "Araba ile tavşan tutulmaz" (Pekacar, 2006, s. 54).

"Tav tavşansız bolmas" "Dağ tavşansız olmaz" (Pekacar, 2006, s. 206).

Domuz

Kumuk atasözlerinde domuz, olumsuz niteliklerle özdeşleştirilen hayvanlar arasında yer almaktadır. "Türklerde tarihi kaynaklardan tespit edebildiğimiz üzere tarih öncesi çağlardan itibaren domuz eti tüketimi, besiciliği ve kurbanı olmadığını görüyoruz" (Büyükışıklar, 2023, s. 33). Domuzun Türk kültüründeki bu dışlanmış konumu, Kumuk atasözlerine de doğrudan yansımıştır.

Bu tarihî ve kültürel uzaklığın doğal bir sonucu olarak Kumuk atasözlerinde domuz, kötü niyet ve duyarsızlık gibi olumsuz anlamlarla karşımıza çıkmaktadır.

"İt yoluqsa tebip taydır, doŋuz yoluqsa yol ber" "Köpeğe rastlarsan tepip defet, domuza rastlarsan yol ver" (Pekacar, 2006, s. 141).

"Qabanğa atğan oq bolsun" "Yaban domuzuna attığın ok olsun" (Pekacar, 2006, s. 166).

"Birevnü yüregi deŋiz, birevnü yüregi doŋuz" "Kiminin yüreği deniz, kiminin yüreği domuz" (Pekacar, 2006, s. 96).

"Qaban ölmey, it toymas" "Domuz ölmeyince it doymaz" (Pekacar, 2006, s. 166).

Sonuç

Elde edilen bulgular, Kumuk atasözlerinde hayvan imgelerinin kültürel değerlerin aktarımında ne denli işlevsel olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Kumuk atasözlerinde yer alan at, koyun, kuzu, koç, öküz, boğa, eşek, it, kurt (börü), karga, tavşan, kedi ve domuz imgeleri değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda hayvan imgelerinin yalnızca sözlü anlatım unsuru olmadığı aynı zamanda toplumsal değerlerin, ahlaki normların ve kültürel hafızanın aktarımında işlevsel semboller olarak kullanıldığı görülmüştür.

At, Kumuk atasözlerinde en çok kullanılan hayvan adı olarak asalet, güç, liyakat, çeviklik, şöhret ve toplumsal prestij gibi olumlu değerlerin temsilcisidir. Türklerin tarihî ve askerî hafızasında önemli konuma sahip olan at, Kumuk kültüründe de değer ölçütü işlevi görmektedir. Koyun, kuzu ve koç ise ekonomik refah, zenginlik, masumiyet ve dayanıklılık kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Sürü kültürünün doğal bir yansıması olarak koyun zenginliği, koç ise kuvvet ve liderliği simgelemektedir.

Öküz güç, üretkenlik ve bereketle bağlantılı olarak ekonomik düzenin temel dayanaklarını temsil etmektedir. Özellikle öküzün tarihsel olarak olumlu ve kutsal bir anlam alanına sahip olması, Kumuk atasözlerindeki kullanımın da güç ve dayanıklılık ekseninde şekillendiğini göstermektedir.

Kurt diğer hayvanlardan farklı olarak mitolojik derinliği olan bir semboldür. Türk türeyiş mitleri ve devlet sembolizmiyle bağlantılı olan kurt, Kumuk atasözlerinde tehlike, güç ve özgürlük kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu durum, mitolojik hafızanın atasözleri aracılığıyla kültürel süreklilik içinde yaşatıldığını göstermektedir. Karga ise İslamiyet öncesi dönemde bilgelik ve kut kavramıyla ilişkilendirilmişken, İslamî dönemde anlam daralmasına uğrayarak çoğunlukla olumsuz çağrışımlarla kullanılmaktadır. Kumuk atasözlerinde karga; mantıksızlık, eksiklik ve uygunsuzluk gibi niteliklerle öne çıkmakla birlikte yer yer kurnazlık ve atiklik anlamları da taşımaktadır.

Eşek ve it imgeleri büyük ölçüde olumsuz değerlerle temsil edilmiştir. Eşek; kabalık, duyarsızlık, cahillik ve liyakatsizlikle değerlendirilmiştir. İt ise ihanet, çıkarcılık, tutarsızlık ve tehlikeyle ilişkilendirilmiştir. Bu durum atasözlerinin toplumsal davranış normlarını olumsuz örnekler üzerinden pekiştirdiğini göstermektedir. Domuz da benzer biçimde tarihsel ve dinî bağlamın etkisiyle tamamen olumsuz bir sembol olarak yer almaktadır. Kötü niyet ve duyarsızlık anlamlarını taşımaktadır.

Kedi ve tavşan ise daha çok gündelik hayat bağlamında anlam kazanan hayvanlardır. Kedi, düzen, uyum, idare ve gizli rekabet gibi durumları temsil etmektedir. Tavşan imkân, gerçekçilik ve ölçülülük kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bu hayvanlar, atasözlerinde daha çok pragmatik hayat bilgeliğini yansıtan yardımcı metaforlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Kumuk atasözlerinde yer alan hayvan imgelerinin Türk kültürünün tarihsel, ekonomik ve mitolojik kodlarıyla büyük ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Hayvanlar aracılığıyla güç, asalet, bereket, sadakat, liyakat, ahlaki yozlaşma, toplumsal düzen ve liderlik gibi temel değerler sembolik bir dil içinde aktarılmaktadır. Bu durum, Kumuk atasözlerinin yalnızca sözlü kültür ürünü olmadığını; Türk kültürel hafızasının sürekliliğini taşıyan çok katmanlı bir değerler sistemi olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Kumuk Atasözlerinde Hayvan İmgelerinin Çağrışım Alanları

Hayvan	Olumlu Çağrışımlar	Olumsuz Çağrışımlar
At	asalet, güç, çeviklik, şöhret, yoldaşlık	—
Koyun / Kuzu / Koç	zenginlik, bereket, masumiyet, dayanıklılık, liderlik	—
Öküz	güç, üretkenlik, bereket	—
Kurt	güç, özgürlük, liderlik	tehlike
Kedi	düzen, uyum, idare	bencillik, saklı rekabet
Tavşan	gereklilik, imkân, pratiklik	—
Eşek	—	kabalık, duyarsızlık, cahillik
İt (Köpek)	—	ihanet, sadakatsizlik, tutarsızlık, çıkarcılık
Karga	—	mantıksızlık, uygunsuzluk, uğursuzluk
Domuz	—	kötü niyet, duyarsızlık

References

Abdurrahmanov, A. (1983). *Aytıvlar ve atasözleri*. Dağıstan Eğitim Pedagoji Yayınevi.

Akca, H. (2007). Kumuk Türkçesi atasözleri hakkında yapılmış yeni bir çalışma üzerine. *Gazi Türkiyat: Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, (1), 193–201.

Akıncı, M. (2024). Eski Türklerde köpeğin sosyo-ekonomik konumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (62), 389-400. https://doi.org/10.35237/suitder.1551579.

Başbuğ, H. (1986). Aşiretlerimizde at kültürü. *Türk Dünyası Araştırmaları*, (42), 1-99.

Bayrak, S. (2020). Kırım Tatar Türkçesinde Eski Türkçe ile ortaklaşan hayvan adları üzerine. *Türkiyat Mecmuası*, 30(2), 683-703. https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.786021.

Bogenbayev, N., & Calmırza, A. (2014). Eski Türk dünya görüşündeki "kut" ve "karga" kavramları. *Millî Folklor*, 26(13), 69–79.

Büyükışıklar, Ş. (2023). Türk kültüründe domuz ve beslenmeye etki eden faktörler. *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 3(1), 32-44. https://doi.org/10.59902/yazit.1288707.

Çoruhlu, Y. (1999). *Türk mitolojisinin ABC'si*. Kabalcı Yayınevi.

Doğan, L. (2001). Türk kültüründe hayvanlar ve hayvan isimleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (12), 47-71.

Doğan, L., & Bayraktar, S. (2002). Türk kültüründe ve atasözlerinde hayvanlarla ilgili inanışlar. *Türk Kültürü Dergisi*, (468), 229-256.

Durmuş, İ. (2021). Türk kültür çevresinde at. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-12.

Kafesoğlu, İ. (1999). *Türk millî kültürü*. Ötüken Yayımları.

Kaymaz, Z. (1997). Kumuk atasözleri. *Kardeş Ağızlar: Türk Lehçeleri ve Şiveleri Dergisi*, (2), 5-11.

Kırbaş, G. (2024). Divanü Lügati't-Türk, Eski Anadolu Türkçesi ve bazı çağdaş Türk lehçelerindeki atasözlerinde eşeğin olumsuz niteliklerinin kullanımı. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 24(1), 153-171. https://doi.org/10.32449/egetdid.1375172

Koppers, W. (1941). Etnolojiye dayanan cihan tarihinin ışığı altında ilk Türklük ve ilk İndo Germenlik. *Belleten*, 5(17-18), 439-480.

Mieder, W. (1993). *Proverbs are never out of season: Popular wisdom in the modern age*. Oxford University Press.

Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi* (C. 2). Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi: Kaynakları ve açıklamaları ile destanlar* (C. 1). Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Pekacar, Ç. (2006). *Kumuk Türklerinin atasözleri*. Meyil Matbaacılık.

Pekacar, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Söğüt, Y. (2021). Dede Korkut Kitabı bağlamında "karga-"tan "karga+"ya. *Türk Dünyası Akademik Bakış*, 1(2), 100-114. https://doi.org/10.52703/ay.21.

Şirin, H. (2019). Öküz sözcüğü üzerine. *Türk Dili*, 116(811), 4-17.

Zeyrek, S., & Küçük, S. (2023). Türk atasözlerinde geçen bazı hayvan imgeleri üzerine tespitler. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 9(4), 788-805. https://doi.org/10.20322/littera.1364359.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.